

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง“ศึกษาสำรวจวัฒนธรรมประเพณี เพื่อจัดทำคู่มือท่องเที่ยวตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” สามารถสรุปเป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้ดังนี้

1. บริบทชุมชน
2. ศักยภาพของชุมชนตลาดบางหวงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. บริบทชุมชน

1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

1) ประวัติความเป็นมาของตำบลบางหลวง ยังไม่มีหลักฐานการค้นคว้าที่แน่ชัดว่า มีความเป็นมาอย่างไร แต่มีข้อสันนิษฐานจากหลักฐานหลายอย่างว่าบริเวณนี้ เคยเป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่ง เพราะมีพวกลูกเศรษฐีดินแดนอยู่ทั่วไป และมีมูลดินเป็นลักษณะคูเมือง ในสมัยที่เมืองอุทองเป็นราชธานีในกลุ่มแม่น้ำท่าจีน เจ้าเมืองอุทอง ได้อพยพหนีโรคห่ามาตั้งเมืองชั่วคราว ที่ตำบลบางหลวงในปัจจุบันได้มอบหมายให้พระมหะสีหลวง กุมราชกูร ชูดคูเมืองด้านหนึ่ง จากการชูดคูเมืองทำให้เกิดคลองขึ้น คลองนี้เรียกว่า “ คลองบางหลวง” และพระมหะสีน้อยกุมราชกูรชูดคลองนี้ เรียกว่า “คลองบางน้อย” แต่การสร้างเมืองไม่เสร็จ พอโรคห่าหายก็ทรงอพยพราชกูร ไปสร้างเมืองที่อื่น คนรุ่นหลัง ๆ ต่อมา เข้าใจว่าบริเวณนี้ เป็นเมืองหลวงเก่า จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีการตั้งเป็นมณฑล อำเภอและตำบล บริเวณนี้จึงได้ชื่อว่า “ตำบลบางหลวง”

2) ประวัติความเป็นมาของชุมชนตลาดบางหลวง ตลาดบางหลวงเป็นชุมชนเก่าแก่นับถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2552 มีอายุกว่าร้อยปี เริ่มก่อตั้งประมาณ ร.ศ. 122 หรือ พ.ศ. 2446 ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีนหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแม่น้ำสุพรรณบุรี ด้านฝั่งตะวันตกตลาดบางหลวงเป็นตลาดเก่าแก่ของชุมชนชาวไทย และชาวจีน โดยเริ่มจากชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บางหลวง และโดยบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจะเป็นบ้านไม้สองชั้น ตัวตลาดเป็นสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 5 ลักษณะเป็น

ห้องแถวไม้สองชั้นหันหน้าเข้าหากัน มีด้วยกันทั้งหมด 130 ห้อง ปลูกจากหน้าตลาดจนถึงท้ายตลาด ปัจจุบันยังคงสภาพที่สวยงามและเก่าแก่ ปัจจุบันสภาพตลาดยังคงสภาพความงดงามและบรรยากาศ ตลาดเก่าไว้อย่างสมบูรณ์ รวมทั้งรูปแบบวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของผู้คนชนบท ตลอดจนวัฒนธรรมและ ประเพณีท้องถิ่นที่ได้ผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมไทย-จีน ที่สืบทอดตลอดมา ตลาดบางหลวง คือ ความงดงามทางสถาปัตยกรรม และบรรยากาศธรรมชาติ ความเป็นตลาดเก่าที่หาดูได้ยากใน ปัจจุบันและได้ถูกถ่ายทอดปรากฏแก่สาธารณชนในบทละครโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็น จำนวนมาก อาทิ รายการตลาดสดสนามเป้า สถานที่ถ่ายทำละครโทรทัศน์เรื่องคมแฝก บ้านก้าน มะยม คำขำ และยังมีวารสารต่าง ๆ อีกมากนำไปเผยแพร่ตลาดบางหลวง ทำให้ตลาดบางหลวงนี้เป็น แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของชาว จังหวัดนครปฐม โดยเฉพาะบ้านเรือนไทยหลังเก่าที่ปลูกที่อยู่ฝั่งตรง ข้ามกับหลังตลาดบางหลวง ซึ่งมีอายุเก่าแก่และได้กำลังพัฒนาเป็นจุดท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของของ ตลาดบางหลวง ในวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ จะมีอาหารมากมาหลากหลายมา จำหน่ายภายในตลาดบางหลวง ได้แก่ หวาน-คาว กุ้ง ปลา ผักผลไม้สด ๆ และภายในตลาดบางหลวง บริเวณท่าน้ำท่าจีนยังมีบริการล่องเรือชมแม่น้ำท่าจีน และทำบุญยังวัดต่าง ๆ ที่ติดกับตลาดบางหลวง เช่น วัดบางหลวง วัดไผ่โรงวัว ฯ จนทำให้ตลาดบางหลวงพื้นที่ จากที่เคยมีแค่ตลาดบน แต่ตอนนี้ มีตลาดล่างเพิ่มขึ้น ปัจจุบันมีละครหลายเรื่อง เข้ามาถ่ายทำที่ตลาดบางหลวง และที่ทำให้ตลาดบาง หลวงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นก็มาจากภาพยนตร์เรื่อง "คมแฝก"

เดิมตลาดบางหลวง เป็นแหล่งค้าขายทางน้ำที่สำคัญแห่งหนึ่งของอำเภอบางเลน เพราะมีท่าเรือสะดวกในการขนถ่ายสินค้า มีบริษัทสุพรรณชนส่งให้บริการเดินเรือจากสุพรรณบุรี ไปยังสถานีรถไฟจิ๋วราช เพื่อเดินทางระหว่างหมู่บ้านหรือเข้ากรุงเทพฯ เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทน มีการสร้างถนน รถยนต์ก็มาแทนที่เรือ ทำให้การค้าขายทางน้ำเริ่มซ เหาลง แต่การค้าขายของชาวตลาดบางหลวงก็ยังคงอยู่ และยังคงรักษาเอกลักษณ์ด้านต่างๆ ไว้อย่าง สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นร้านขายยาจีนสมุนไพร ร้านทำฟันปลอม ร้านทำทอง ร้านบัดกรีโลหะ ร้านทำ เส้นกัวยเตี๋ยวยังคงอนุรักษ์ไว้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของบางหลวงต่อไป

ปัจจุบันในวันหยุดทุกวันเสาร์/อาทิตย์ จัดให้มีตลาดเก่าริมน้ำขึ้นจะมีพ่อค้า-แม่ขาย และผู้ประกอบการนำสินค้า หวาน-คาว กุ้ง ปลา ผักผลไม้สด ๆ ออกมาจำหน่ายบริเวณตลาดเก่าริม แม่น้ำท่าจีน เชิญชวนผู้มาเยี่ยมชม ได้ลิ้มชิมลองขนมหวาน อาหารรสดี ของบางหลวง มีเฟรมนี้ ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อน นำอาหารมารับประทาน และสัมผัสบรรยากาศ ที่เป็นธรรมชาติ และ วิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวบางหลวง นอกจากนี้ ท่านที่ชื่นชอบและอนุรักษ์ของเก่า จะได้พบกับ

เรือนไม้สองชั้นสถาปัตยกรรมโบราณ ที่ยังคงสภาพเดิม ๆ ไว้ รอรับท่านที่จะบันทึกความทรงจำครั้งหนึ่งได้มาเยือนบางหลวง ชมบรรยากาศ ตลาดเก่าริมน้ำ

3) การจัดตั้งเป็นเทศบาล แต่เดิมนั้น ตลาดบางหลวง เป็นสุขาภิบาลตั้งเมื่อ 18 กรกฎาคม 2499 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 73 ตอนที่ 60 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2499 และได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาล พ.ศ. 2542 ตามโครงสร้างปัจจุบันถูกจัดเป็นเทศบาลขนาดกลาง ในปัจจุบันมี ค.ต.บำรุง วิมลชาติ ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี มีนายไพรัช ถมคำพานิชย์ และนายสฤย ไชยชิต ดำรงตำแหน่งรองนายกเทศมนตรี

1.2 ลักษณะทางกายภาพของชุมชน

1) **ลักษณะที่ตั้ง** ตลาดบางหลวง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน อยู่ในเขตอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่ทั้งหมด 1.5 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลบางหลวง ประกอบด้วย หมู่ที่ 1,2,3,6 (บางส่วน) หมู่ 13 (บางส่วน) และหมู่ที่ 6 ตำบลหินมูล (บางส่วน) ตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดนครปฐม ประมาณ 56 กิโลเมตร และ ห่างจากอำเภอบางเลน ประมาณ 14 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 90 กิโลเมตร โดยมีเขตติดต่อ คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อบต.บางหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อบต.บางหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อบต.หินมูล
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อบต.บางหลวง

2) **ลักษณะภูมิประเทศ** ภูมิประเทศทั่วไป เป็นพื้นที่ราบภาคกลางตอนล่าง ในเขตลุ่มแม่น้ำท่าจีน โดยพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีป่าไม้และภูเขา มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 2 เมตร เป็นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ซึ่งไหลจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ จากสุพรรณบุรีผ่านชุมชนบางหลวง ไปยังจังหวัดสมุทรสาคร

3) **ลักษณะภูมิอากาศ** ตลาดบางหลวง มีลักษณะอากาศคล้ายภาคกลางโดยทั่ว ๆ ไป คือ มีลักษณะอากาศเป็นแบบมรสุมเมืองร้อนมี 3 ฤดู คือ

ฤดูฝน จะมีฝนตกชุก ทำให้พืชผลการเกษตรที่ปลูกได้ผลดี มีน้ำตลอดปีในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว อากาศไม่หนาวจัดและหนาวในระยะสั้น คือ ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม

ฤดูร้อน อากาศไม่ร้อนจัดมากนักเพราะอยู่ริมแม่น้ำท่าจีนมีต้นไม้ มีการทำนาปรับ ทำสวนผลไม้ ทำการเกษตร ในบริเวณรอบ ๆ ตลาดบางหลวง จึงช่วยให้อากาศร่มรื่น ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม

1.3 สภาพทางสังคมและลักษณะประชากร

1) **สภาพทางสังคม** ประชาชนส่วนใหญ่ของตลาดบางหลวงเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่ร่วมกันมานาน จนทำให้มีความผูกพันกัน เป็นเสมือนญาติพี่น้อง มีความห่วงใยกันมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ปัจจุบัน ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของบรรพบุรุษเอาไว้ได้อย่างดี

2) **ลักษณะประชากร** ชุมชนตลาดบางหลวงมีประชากรรวม 2,315 คน ชาย 1,109 คน หญิง 1,206 คน มีจำนวนครัวเรือน 571 ครัวเรือน และอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางหลวง

1.4 สภาพทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

สภาพทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชุมชนตลาดบางหลวง ประชาชนส่วนใหญ่ค่อนข้างมีรายได้ดี มีเศรษฐกิจค่อนข้างดี เพราะส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายโดยเฉพาะการค้าขายให้กับนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวตลาดบางหลวง ส่วนอาชีพอื่น ๆ มีน้อย ได้แก่ อาชีพทำการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน โรงงานอุตสาหกรรม รับราชการ รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัวและอื่น ๆ

2. ศักยภาพของชุมชนตลาดบางหลวงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2.1 สิ่งดึงดูดใจ

ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว จะต้องมียิ่งดึงดูดใจที่สามารถเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวสนใจไปเที่ยว ตลาดบางหลวง มีความพร้อมหลายประการ เหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยววัฒนธรรม สรุปได้ คือ

1) **ด้านอาหาร** ตลาดบางหลวงเป็นแหล่งอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบางหลวงแปลก และอร่อยจำนวนมาก ได้รับการกล่าวขานขนานนามว่า "เป็นดินแดนวัฒนธรรมไทยจีนขนมหวาน อาหารอร่อย" อาทิ เป็ยะสูตรจีนโบราณ ข้าวเกรียบปากหม้อ ไข่ฝักที่ไม่เหมือนใคร หมูสะเต๊ะ เป็ดพะโล้ ก๋วยจั๊บน้ำใส ขนมจีบไส้หน่อไม้ และไข่ฝักที่แสนอร่อย กาแฟสูตรโบราณ บดเมล็ดเอง และยังมีขนมไทย ๆ ที่ทำใหม่ สดทุกวัน สำหรับท่านที่มีโอกาสเดินทางไปในวันชิวอิกหรือวันตรุษจีน ท่านจะได้พบกับประเพณีแห่งฉลองตรุษจีนที่สวยงาม และได้สักการะเทพเจ้าที่โรงเจบัวนอกตึง พร้อมกับพักผ่อนชื่นชมทัศนียภาพที่แพริมน้ำท่าจีนที่เทศบาลฯ มีความสุขกับการ

ให้อาหารปลาตะเพียนทอง และล่องเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำท่าจีน นมัสการหลวงปู่ทา วัดบางหลวง หลวงพ่อสุโขทัย วัดราษฎร์สามัคคี หลวงปู่คล้ายวัดศิลามูล ชมนกปากห่าง ชมค้างคาวแม่ไก่ และขอแนะนำอาหาร หวาน คาว ที่ตลาดบางหลวงยินดีให้นักท่องเที่ยวได้ลิ้มรสเมื่อมีโอกาสมาเยือน

2) **ด้านวิถีชีวิตชุมชน** วิถีชีวิตของผู้คนในตลาดบางหลวง ยังสามารถรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของบรรพบุรุษไว้ได้อย่างน่าภาคภูมิใจ โดยเฉพาะในการดำเนินชีวิตได้อนุรักษ์รูปแบบวิถีชีวิตของประชาชนที่ยังเป็นมรดกตกทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น ที่เรียกว่าบ้านเก่าเหล่าตั้งไม้ดินแดนแห่งวัฒนธรรมไทย-จีน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน คือลักษณะของชุมชนตลาดบางหลวงจะเป็นห้องแถวไม้สองชั้น ยาวทอดจากต้นตลาดไปจนถึงท้ายตลาด มีจำนวนห้องถึง 130 ห้อง ถึงแม้จะมีอายุการก่อสร้างมากกว่าร้อยปี ก็ยังคงรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมไว้ได้ จนถึงปัจจุบันในตรอกซอยของตลาด มีสถานที่ที่น่าสนใจหลายแห่ง เช่น บ้านเก่าเล่าเรื่อง เป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เก็บและอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวและอนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา เพื่อสืบทอดเป็นมรดกของชุมชน ต่อไป บ้านเก่าเล่าเรื่อง คือกำเนิดบ้านเก่าเหล่าตั้งไม้ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลความเป็นมา นอกจากนี้แล้ว ก็ยังมีสถานที่ที่สนใจอีกหลายแห่ง อย่างเช่น ร้านถ่ายรูปโบราณ ร้านยาจีนโบราณ ร้านทองโบราณ สะพานแขวน วิคหนังเก่าหรือโรงหนังเก่า แพริมน้ำ สำหรับพักผ่อนหย่อนใจและชื่นชมปลาตะเพียนทอง และนอกจากนี้ ท้ายตลาดยังมีการล่องเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำท่าจีน ชมธรรมชาติ ชมค้างคาวแม่ไก่ และไหว้พระหลวงปู่ทา เกจิอาจารย์วัดบางหลวง

3) **ด้านศาสนาและความเชื่อ** วัฒนธรรมด้านศาสนาและความเชื่อของชาวชุมชนตลาดบางหลวง มีสถานที่ที่ดึงดูดใจหลายแห่งด้วยกัน อันดับแรกก็คือ วัดบางหลวงเป็นวัดที่อยู่บริเวณใกล้เคียงชุมชนตลาดบางหลวง มีอายุเก่าแก่ ถึง 132 ปี (พ.ศ. 2552) เป็นวัดที่ชาวตลาดบางหลวงให้ความเคารพศรัทธาและให้การอุปถัมภ์ดูแลในทุก ๆ ด้าน ร่วมกันทำนุบำรุงบูรณปฏิสังขรณ์มาโดยตลอด จะถือว่าเป็นวัดของชาวชุมชนตลาดบางหลวงก็คงไม่ผิด กิจกรรมที่น่าสนใจ ก็คือ ไหว้พระปิดทองหลวงพ่อกา เกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงแห่งเมืองนครปฐม นอกจากนี้ สิ่งที่เคารพ ศรัทธาสักการะ ก็ยังมีอีกหลายแห่ง ได้แก่ ศาลอาม่า ศาลเจ้าแม่ทับทิม ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวไทยเชื้อสายจีน มีการค้นพบกะโหลกช้างและจระเข้ โรงเจบัวนศกตั้ง มีอายุกว่า 110 ปี เป็นที่เคารพนับถือของชาวไทยเชื้อสายจีน ต้นกำเนิดประเพณีแห่ธงฉลองตรุษจีน และจะขอกกล่าวถึงวัดบางหลวงไว้เป็นข้อมูลเพื่อการศึกษา ดังนี้

ประวัติวัดบางหลวง วัดบางหลวงเริ่มสร้างประมาณปี พ.ศ. 2420 โดยประชาชนชาวบางหลวงกับ พระครูส่วน วัดบางหว้า เป็นผู้ริเริ่มสร้าง เพราะเห็นว่าบางหลวงเป็นหมู่บ้านใหญ่

ยังไม่มีวัดแต่ พระครูส่วน ไม่ได้อยู่จำพรรษาที่วัดบางหลวงนี้ ให้หลวงพ่อกิมเป็นเจ้าอาวาสปกครอง ซึ่งไม่ทราบประวัติท่านแน่ชัด ต่อมาหลวงพ่อกิมได้มรณภาพลง ก็มีหลวงพ่อกุก หลวงพ่อชิต หลวงพ่อรอด ปกครองติดต่อกันมาตามลำดับ เมื่อถึง พ.ศ. 2450 พระอาจารย์เข้ม สุขสมกิจ ซึ่งเป็นชาวบางหลวงได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสท่านได้ปลูกสร้างเสนาสนะมีกุฏิมุงด้วย แผลก คา และจากเป็นที่อยู่อาศัยให้แก่พระภิกษุสามเณร ซึ่งในครั้งนั้นมีพระภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษาไม่ต่ำกว่า 30 รูป ในสมัยนั่นเอง พระครูอุตตการบดี (หลวงพ่อกา) วัดพะเนียงแตก ได้มาเป็นผู้ดูแลการก่อสร้างอุโบสถ และผูกพัทธสีมา จนเสร็จเรียบร้อย ในระหว่างนั้น หลวงพ่อกา ได้สร้างวัดดุมงคลขึ้น 1 รุ่น สันนิษฐานว่า ทำขึ้นเพื่อแจกบรรดาญาติโยมผู้มาร่วมทำบุญ ในการสร้างอุโบสถ และฝังลูกนิมิต เป็นเหรียญหล่อหัวนมกลมขนาดกว้าง 1.8 ซม. สูง 2.7 ซม. เป็นเนื้อโลหะสัมฤทธิ์ทองแดงและทองคำ ด้านหน้าเป็นรูปพระพุทธรูปสมัยอยุธยาสวยงามมาก ด้านหลังมีอักขระขอมคำว่าอุมะ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ไต จำนวนเท่าใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่ตามคำบอกเล่าท่านได้กล่าวว่าได้ทำพิธีเททองหล่อเหรียญที่วัดบางหลวงจึงนับได้ ว่าเป็นวัดดุมงคลรุ่นแรกของหลวงพ่อกาและเป็นรุ่นแรกของวัดบางหลวงประชาชนนิยมบูชาวัดดุมงคลรุ่นนี้มากและเป็นที่รู้จักทั่วประเทศ (ปัจจุบันนี้หาได้ยากมาก) หลวงพ่อกาไป ๆ มา ๆ ระหว่างวัดบางหลวงกับวัดพะเนียงแตก จนต่อมาราว พ.ศ. 2460 พระอาจารย์เข้ม ได้ลาสิกขา ต่อมา ทายกทายิกาวัดบางหลวง ซึ่งมีขุนอภิบาลปัจฉิมเขต กับนายอากรเปี่ยน ศรีภิญโญ และนางสมบุญ เป็นหัวหน้าได้เดินทางไปอาราธนา หลวงพ่อวัน สุวณฺโณ วัดละมุด อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มาเป็นเจ้าอาวาส หลวงพ่อวัน ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรม ทั้งยังได้สร้างกุฏิที่ทำด้วยไม้สักทรงสมัยโบราณ รวม 11 หลัง และศาลาการเปรียญอีก 1 หลัง ในช่วงที่หลวงพ่อวันเป็นเจ้าอาวาสท่านได้จาริกไปลพบุรี และนำวัดดุมงคลจาก กรุงลพบุรีมามาก แล้วท่านก็ได้บรรจุ ไว้ใต้ฐานพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรหน้าพระอุโบสถ เป็นพระเนื้อชินเงิน ชินตะกั่ว มีพระอุปลุก พระลีลา สองหน้าหน้าเดียว ด้านหลังมียันต์อุ พระอุปลุกมี หน้าเดียวและสองหน้า พระหุยานปัจจุบันเปิดกรุแล้ว (เมื่อ พ.ศ. 2525) หายากพอสมควร ต่อมาราว ปี พ.ศ. 2464-2465 ท่านได้จัดให้มีโรงเรียนประชาบาลขึ้น โดยอาศัยศาลาการเปรียญ เป็นสถานที่เรียน พ.ศ. 2474 ได้จัดให้มีสำนักศึกษาพระปริยัติธรรมโดยมีนายเฮง นางฮวย จุฑามณี ร่วมสร้างอาคารเรียนทำด้วยไม้ผสมคอนกรีต (ปัจจุบันยังคงอยู่) กว้าง 7 เมตร ยาว 10 เมตร มีพระภิกษุสามเณร อยู่จำพรรษาประมาณ 50-60 รูป การปกครองในตำแหน่งเจ้าอาวาส เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จนปี พ.ศ. 2479 ท่านได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะตำบลสระสี่มุม และวันต่อมา ท่านก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ จนท่านอายุได้ 86 ปี ก็มรณภาพด้วยโรครักษาในวันอาทิตย์ที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2494 นับว่าท่านเป็นเจ้าคณะตำบลบางหลวงและอุปัชฌาย์องค์แรกของตำบลบางหลวง

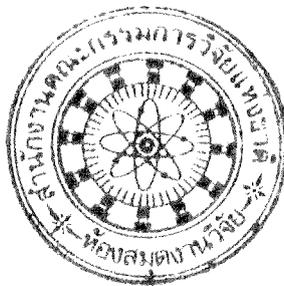
ปี พ.ศ. 2495 พระอาจารย์ผ่อง อากสุตโร ซึ่งมีศักดิ์ เป็นหลานหลวงปู่วัน และเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมวัดบางหลวงก็ได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสสืบมาในขณะที่ดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสท่านได้ก่อสร้างกุฏิเพิ่มขึ้นอีก และยังปรับปรุงซ่อมแซมกุฏิเก่าให้มีสภาพคงเดิม ทั้งได้จัดสร้างโรงเรียนประชาบาล ศาลาการเปรียญหลังใหม่ เมรุ สุสาน และอุโบสถหลังใหม่แทนหลังเก่าที่ชำรุดทรุดโทรมมาก และได้พระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2515 ต่อมาท่านก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะตำบลระสีมูม เมื่อปี พ.ศ. 2495 ปี พ.ศ. 2502 เป็นพระครูประทวนกรรมกร ที่พระครูผ่อง อากสุตโร ปี พ.ศ. 2503 เป็นเจ้าคณะตำบลบางหลวง ปี พ.ศ. 2512 ได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นเอกที่ พระครูประกาศ์ธรรมคุณ ปี พ.ศ. 2516 ได้รับแต่งตั้ง เป็นพระอุปัชฌาย์หลวงพ่อดำท่านเป็นพระตัวอย่าง ในด้านความมกน้อย สันโดษ ชอบอยู่ในที่สงบ ไม่ยึดคิดในยศถาบรรดาศักดิ์ ไม่ถือตัว ตั้งตนอยู่ในคุณธรรมอันดีงาม จนเป็นที่เคารพนับถือของเหล่าบรรพชิตและคฤหัสถ์ จนปี พ.ศ. 2525 ท่านได้ลาออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสและ เจ้าคณะตำบลบางหลวง ขออาศัยอยู่เป็นลูกวัดอย่างเดียว ท่านได้มรณภาพลงในวันเสาร์ที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2542 รวมอายุได้ 90 ปี 91 วัน

พระครูใบฎีกาสง่า ชมมโชโต ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสแทนพระครูประกาศ์ธรรมคุณ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึงปี พ.ศ. 2531 ท่านก็มีมรณภาพลงด้วยอายุ ปี พระอาจารย์จรัส ชมมสุทฺโธ ซึ่งย้ายมาจากวัดราษฎร์สามัคคี ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสสืบมาจนถึงปี พ.ศ. 2537 ท่านก็มีมรณภาพลงด้วยโรคชรา

พระครูปลัดมนตรี สุธีโร ซึ่งเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมวัดบางหลวงก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส แต่ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสได้ไม่นานท่านก็มีมรณภาพลงด้วยโรค หัวใจล้มเหลว

พระสุชาติ ชาติเมโธ ก็ได้รับการเจ้าอาวาสสืบต่อมาจนถึงปี พ.ศ. 2540 ก็ลาสิกขาไปประกอบอาชีพการงานด้านการค้าขาย

พระสวัสดิ์ ชมมสุนทโร ซึ่งเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมวัดบางหลวง ก็ได้ดำรงตำแหน่งรักษาการเจ้าอาวาสสืบต่อมา จนถึงปี พ.ศ. 2542 ท่านก็ได้ลาออกจากตำแหน่งรักษาการเจ้าอาวาส และไม่ไม่นานนักท่านก็ได้ลาสิกขาบท วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ทายกทายิกาวัดบางหลวง นำโดย พ.ต.อ.สมชาย โพธิ์เย็น นายบุญมี หมอนทองและกำนันอุดม จารุพุทธิศิริพจน์ กำนันตำบลบางหลวงเป็นหัวหน้า ได้พากันไปอาราธนาพระมหาปรีชา ฐิริปัญญา ปช.7 วัดพระงาม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม มารักษาการเจ้าอาวาส

พระมหาปริชา ฐริปญ โญ ปธ.7 ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดบางหลวงเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2543 ท่านได้พัฒนาวัดสืบต่อจากเจ้าอาวาสรูปก่อนๆ จนถึงปัจจุบัน

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ วัดบางหลวงได้มีการก่อสร้างเสนาสนะต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมากเป็นลำดับมา สิ่งที่น่าสนใจได้แก่

อุโบสถ กว้าง 9 เมตร ยาว 24 เมตร เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2514 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบทรงไทย มีช่อฟ้าใบระกา ตามแบบศิลปากร แบบ ก. สร้างเสร็จปี พ.ศ. 2527 ภายในอุโบสถมีจิตรกรรมฝาผนังรูปพุทธประวัติและพระเจ้าสิบชาติ

ศาลาการเปรียญ กว้าง 18 เมตร ยาว 35 เมตร เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2501 เป็นอาคารไม้สองชั้น แบบทรงไทย มีช่อฟ้า สร้างด้วยไม้เนื้อแข็งทั้งหลัง สร้างเสร็จปี พ.ศ. 2504

หอสวดมนต์ กว้าง 15 เมตร ยาว 31 เมตร เริ่มสร้างปี พ.ศ. ใดประวัติไม่ชัดเจน เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบทรงไทย สองชั้น มีช่อฟ้าใบระกา ชั้นบนเป็นหอสวดมนต์ ชั้นล่างเป็นหอนั่ง ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนัง สร้างเสร็จปี พ.ศ. ใดประวัติไม่ชัดเจน

วิหาร กว้าง 8 เมตร ยาว 15 เมตร เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2538 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ติดหินแกรนิตทั้งหลัง แบบทรงไทย มีช่อฟ้าใบระกา สร้างเสร็จปี พ.ศ. 2544

กุฏิสงฆ์ จำนวน 8 หลัง เป็นอาคารไม้ 4 หลัง ครึ่งตึกครึ่งไม้ 4 หลัง

ศาลาอเนกประสงค์ (ศาลาปิดทองรอยพระพุทธรบาท) กว้าง 12 เมตร ยาว 25 เมตร เป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียว แบบทรงไทย สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2505

ศาลาบำเพ็ญกุศล จำนวน 2 หลัง สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กทั้ง 2 หลัง

นอกจากนี้มีอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ศาลาท่าน้ำ 1 หลัง กว้าง 10 เมตร ยาว 12 เมตร เป็นอาคารไม้แบบทรงไทย สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2505

โรงเรียนพระปริยัติธรรม กว้าง 7 เมตร ยาว 10 เมตร เป็นอาคารไม้สองชั้น สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2474

โรงครัว กว้าง 10 เมตร ยาว 15 เมตร เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้สองชั้น สร้างปี พ.ศ. 2525

กุฏิชี กว้าง 12 เมตร ยาว 14 เมตร เป็นอาคารไม้สองชั้น สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2509

เมรุ กว้าง 7 เมตร ยาว 12 เมตร สร้างด้วยคอนกรีตทั้งหลัง สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2507

ศาลาพักผ่อน กว้าง 6 เมตร ยาว 9 เมตร เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2524

หอระฆัง สร้างด้วยคอนกรีตทั้งหลัง สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2534

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดทมิฬ
วันที่.....1.9.2555.....
เลขทะเบียน.....243395.....

โรงเก็บครุภัณฑ์ กว้าง 8 เมตร ยาว 11 เมตร เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว สร้างปี พ.ศ. 2543

ห้องสมุด กว้าง 5 เมตร ยาว 9 เมตร เป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียว สร้างปี พ.ศ. 2544

ปูชนียวัตถุ วัดบางหลวงมีปูชนียวัตถุ ซึ่งประชาชนชาวบางหลวงและประชาชนทั่วไปให้ความเคารพสักการะ ได้แก่

พระประธานประจำอุโบสถ ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 80 นิ้ว เป็นพระประธานประจำอุโบสถหลังแรก หลวงปู่ท้าววัดพะเนียงแตก เป็นผู้สร้างเมื่อปี พ.ศ.2453 เมื่อสร้างอุโบสถหลังใหม่เสร็จ ก็ได้นำมาประดิษฐานเป็นพระประธานประจำอุโบสถ เป็นที่สักการะบูชา และเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่วัดตลอดมาจนถึงปัจจุบัน จะเปิดให้ประชาชนปิดทองในงานประจำปี

รอยพระพุทธรูป กว้าง 33 นิ้ว ยาว 89 นิ้ว เป็นปูชนียวัตถุที่เก่าแก่มาก ไม่ทราบว่าจะสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. อะไร มีมาตั้งแต่สมัยเริ่มสร้างวัด (เริ่มสร้างวัด ประมาณปี พ.ศ.2420) ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ ณ ศาลาอเนกประสงค์ ประชาชนจะปิดทองตั้งแต่เริ่มสร้างในวันขึ้น 7-8-9 ค่ำ เดือน 4 ของทุกปี จนถึงปัจจุบัน

พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร สูง 1.90 เมตร ประดิษฐานอยู่ ณ พระอุโบสถ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2453 สร้างพร้อมพระประธานประจำอุโบสถ หลวงปู่ท้าว วัดพะเนียงแตกเป็นผู้สร้าง

พระพุทธรูปปางป่าเลไลย์ สูง 1.70 เมตร ประดิษฐาน ณ ศาลาอเนกประสงค์ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2455 หลวงปู่ท้าว วัดพะเนียงแตกเป็นผู้สร้าง

พระศรีอริยเมตไตรย์ หน้าตักกว้าง 39 นิ้ว ประดิษฐาน ณ ศาลาอเนกประสงค์ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2455 หลวงปู่ท้าว วัดพะเนียงแตกเป็นผู้สร้าง

รูปหล่อหลวงปู่ท้าว (พระครูอุตตการบติ) วัดพะเนียงแตก และหลวงปู่วัน สุวณฺโณ หน้าตักกว้าง 29 นิ้ว ประดิษฐาน ณ วิหารวัดพบางหลวง เป็นรูปเคารพที่ประชาชนร่วมกันหล่อขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2500

พระพุทธรูปปางรำพึง สูง 2.10 เมตร ประดิษฐาน ณ พระอุโบสถ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2500

รูปหล่อหลวงพ่อดอง (พระครูประภัสร์ธรรมคุณ) หน้าตักกว้าง 29 นิ้ว ประดิษฐาน ณ พระวิหาร สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2539

พระพุทธรูปปางสมาธิ หน้าตักกว้าง 80 นิ้ว ประดิษฐาน ณ พระอุโบสถหลังเก่า สร้างปี พ.ศ. 2543 (พระอุโบสถหลังเก่ารื้อทิ้งแล้ว)

โบราณวัตถุ วัดบางหลวง มีโบราณวัตถุ ซึ่งประชาชนชาวบางหลวง ได้ร่วมใจกันสร้างไว้ โบราณสถานที่น่าสนใจ ได้แก่

ซุ้มพระ 2 หลัง รูปทรงคล้ายมณฑป ปูนปั้นลวดลายสวยงามมาก สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป อยู่หลังพระอุโบสถหลังเก่า (พระอุโบสถหลังเก่ารื้อทิ้งแล้ว) สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2457

ธรรมาสน์ 2 หลัง หลังแรกสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2461 หลังที่สองสร้างเมื่อปี พ.ศ.2467 กรมศิลปากรจัดขึ้นทะเบียนไว้แล้ว ประดิษฐานอยู่บนศาลาการเปรียญ

เจดีย์รูปทรงเรือ 2 หลัง สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2459 กรมศิลปากรจัดขึ้นทะเบียนไว้แล้ว อยู่ข้างพระอุโบสถหลังเก่า

ตารางที่ 1 ประวัติเจ้าอาวาสวัดบางหลวง

รูปที่	ชื่อ - ฉายา	ปี พ.ศ	หมายเหตุ
1	หลวงพ่อทิม	2420	
2	หลวงพ่อพุก	ไม่ทราบแน่ชัด	
3	หลวงพ่อซิด	ไม่ทราบแน่ชัด	
4	หลวงพ่อรอด	ไม่ทราบแน่ชัด	
5	พระอาจารย์แหม่ม สุขสมกิจ	2450-2460	ลาสิกขา
6	หลวงพ่อวัน สุวณฺโณ	2460-2494	มาจากวัดห้วยพลู
7	พระครูประกาศ์ธรรมคุณ นธ.ตรี	2495-2525	ลาออก
8	พระครูใบฎีกาสง่า ฐมฺมโชโต นธ.เอก	2526-2531	มรณภาพ
9	พระอธิการจรัส ฐมฺมสุทฺโธ นธ.เอก	2532-2537	มรณภาพ
10	พระครูปลัดมนตรี(แป้น)สุธีโร นธ.เอก	2538	มรณภาพ
11	พระชาติ ชาติเมโธ นธ.เอก	2538-2540 (รักษาการ)	ลาสิกขา
12	พระสวัสดิ์ ฐมฺมสุนฺทร นธ.เอก	2541-2542 (รักษาการ)	ลาสิกขา
13	พระมหาปริชา ฐิริปญฺโญ ปช.๗	2543-ปัจจุบัน	ย้ายมาจากวัดพระงาม

4) **รูปแบบสถาปัตยกรรมของตลาด** รูปแบบการก่อสร้างมีลักษณะเป็นห้องแถวติดกัน เป็นบ้านไม้สองชั้น ตัวตลาดเป็นสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 5 ลักษณะเป็นห้องแถวไม้สองชั้นหันหน้าเข้าหากัน ยังคงสภาพที่สวยงามและเก่าแก่ ปัจจุบันสภาพตลาดยังคงสภาพความงดงาม และคงบรรยากาศตลาดเก่าไว้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งหาได้ยากในปัจจุบัน

5) **ประเพณีแห่งฉลองเทศกาลตรุษจีน** เทศบาลตำบลบางหลวง โดยคาบตำรวจ บำรุง วิมลชาติ ได้อุทิศงบประมาณจำนวนหนึ่ง ให้แก่สภาวัฒนธรรมเทศบาลตำบลบางหลวง โดยมีนายทวี มูลทองน้อย เป็นประธานฯ ร่วมกับ ชุมชนเทศบาลบางหลวง โรงเรียนเจ็ยหันหัว โรงเรียนวัดบางหลวง โรงเรียนบางหลวงวิทยา และชมรมฟื้นฟูวัฒนธรรมบางหลวง จัดขึ้นในเทศกาลตรุษจีน กล่าวคือ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่ง ในอดีตชุมชนตลาดบางหลวง เป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน รวมตัวกันเป็นแหล่งชุมชนแล้วประกอบอาชีพค้าขาย เพราะอยู่ติดกับแม่น้ำท่าจีน ในช่วงเทศกาลตรุษจีน ซึ่งถือเป็นเทศกาลปีใหม่ของชาวไทยเชื้อสายจีน มีกลุ่มคนจีนได้จัดขบวนธงที่มีอักษรภาษาจีน ซึ่งเป็นคำมงคลต่าง ๆ 4 คำ อาทิ มั่งมีศรีสุข ร่ำรวยเงินทอง อายุมั่นขวัญเย็น โชคดีมีสุข แห่รอบตลาด โดยมีบุตรหลานชาวบางหลวงแต่งชุดสีแดงสด งดงาม (ชุดกี่เพ้า) เป็นผู้ถือธงในขบวนแห่จะประกอบด้วยของมงคลต่าง ๆ เมื่อขบวนผ่านบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย มีการนำส้มซึ่งเป็นผลไม้มงคล มาอำนวยการอวยพรแก่กัน ถือว่าเป็นสิริมงคลในเทศกาลขึ้นปีใหม่ ในปัจจุบันมีการอัญเชิญอาม่า (เจ้าแม่ทับทิม) เทพเจ้าแห่งความเมตตา และคุ้มครองป้องกันภัยต่าง ๆ มาให้ประชาชนได้สักการะเพื่อเป็นสิริมงคลอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการประกวดสาวงามที่ถือธง เป็นธิดาตรุษจีน เพิ่มสีสัน เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของตลาดบางหลวง ร.ศ. 122 อีกช่องทางหนึ่งด้วย ในแต่ละปี ได้รับเกียรติจากท่าน ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม มาเป็นประธานเปิดงาน และนายอำเภอบางเลน มาร่วมงานด้วย

6) **ประเพณีสงกรานต์** ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่ถือกำเนิด จากประเพณีของชาวอินเดีย เป็นประเพณีเฉลิมฉลอง การเริ่มต้นปีใหม่ ซึ่งไทยเรามีใช้กันมา ตั้งแต่สมัย สุโขทัย วันเริ่มต้นปีใหม่คือวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี ซึ่งถือปฏิบัติสืบต่อมาจนถึง พ.ศ. 2483 หลังจากนั้นทางรัฐบาลได้กำหนดเอาวันที่ 1 มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ ในเทศกาลสงกรานต์จะมีการทำบุญตักบาตร การปล่อยนก ปล่อยปลา สรงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การเล่นสาดน้ำ และเล่นกีฬาพื้นเมืองต่าง ๆ ปัจจุบันชาวไทย ยังนิยมประเพณีสงกรานต์ แต่จุดหมายเพื่อกิจกรรมการบันเทิง ความสนุกสนาน การได้ไปเยี่ยมพ่อแม่ และญาติพี่น้อง มากกว่าจุดหมายอย่างอื่น

ความหมายของสงกรานต์ สงกรานต์" เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่าผ่าน หรือ เคลื่อนย้ายเข้าไป หมายถึง เวลาที่ดวงอาทิตย์เคลื่อนจากราศีหนึ่งไปสู่อีกราศีหนึ่งทุก ๆ เดือน ยกเว้นเมื่อย้ายจากราศีมีนสู่ราศีเมษ จะเรียกชื่อพิเศษว่า "มหาสงกรานต์" เพราะเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามความเชื่อของอินเดียฝ่ายเหนือ ไทย รับผิดชอบต่อความเชื่อเกี่ยวกับวันขึ้นปีใหม่นี้มาใช้เช่นกัน แต่จะเรียกว่า "สงกรานต์" เท่านั้น สงกรานต์ตามคตินิยมโบราณ นิยมสรงน้ำพระและผู้เฒ่าผู้แก่อันเป็นการแสดงความเคารพนับถือแสดงความกตัญญู และเพื่อความป็นสิริมงคล เพื่อให้เป็นการเริ่มต้นปีใหม่ที่มีความสุข

สงกรานต์ เป็นประเพณีปีใหม่ของประเทศไทย ลาว กัมพูชา พม่า ชนกลุ่มน้อยชาว ไทแถบเวียดนามและมณฑลยูนนานของจีน ศรีลังกาและทางตะวันออกของประเทศอินเดีย สงกรานต์เป็นคำสันสกฤต หมายถึงการเคลื่อนย้าย ซึ่งเป็นการอุปมาถึงการเคลื่อนย้ายของการ ประทับในจักรราศี หรือคือการเคลื่อนขึ้นปีใหม่ในความเชื่อของไทย และบางประเทศในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ชาวต่างประเทศเรียกว่า "สงครามน้ำ" สงกรานต์ เป็นประเพณีเก่าแก่ของไทยซึ่ง สืบทอดมาแต่โบราณคู่มากับประเพณีตรุษ จึงมีการเรียกรวมกันว่า ประเพณีตรุษสงกรานต์ หมายถึง ประเพณีส่งท้ายปีเก่า และต้อนรับปีใหม่ คำว่าตรุษเป็นภาษาทมิฬ แปลว่าการสิ้นปี พิธีสงกรานต์ เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้น ในสมาชิกในครอบครัว หรือชุมชนบ้านใกล้เรือนเคียง แต่ปัจจุบัน ได้ เปลี่ยนไปสู่สังคมในวงกว้าง และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนทัศนคติ และความเชื่อไป ในความเชื่อ ดั้งเดิมใช้สัญลักษณ์เป็นองค์ประกอบหลักในพิธี ได้แก่ การใช้น้ำเป็นตัวแทน แก่กันกับความหมาย ของฤดูร้อน ช่วงเวลาที่พระอาทิตย์เคลื่อนเข้าสู่ราศีเมษ ใช้น้ำรดให้แก่กันเพื่อความชุ่มชื้น มีการขอ พรจากผู้ใหญ่ การรำลึกและกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ในชีวิตสมัยใหม่ของสังคมไทยเกิด ประเพณีกลับบ้านในเทศกาลสงกรานต์ นับวันสงกรานต์เป็นวันครอบครัว ในพิธีเดิมมีการสรงน้ำ พระที่นำสิริมงคล เพื่อให้เป็นการเริ่มต้นปีใหม่ที่มีความสุข ปัจจุบันมีพัฒนาการและมีแนวโน้มว่า ได้มีการเสริมจนคลาดเคลื่อนบิดเบือนไป เกิดการประชาสัมพันธ์ในเชิงการท่องเที่ยวว่าเป็น "Water Festival" เป็นภาพของการใช้น้ำเพื่อแสดงความหมายเพียงประเพณีการเล่นน้ำ การที่สังคม เปลี่ยนไป มีการเคลื่อนย้ายที่อยู่เข้าสู่เมืองใหญ่ และถือวันสงกรานต์เป็นวัน "กลับบ้าน" ทำให้ การจราจรคับคั่งในช่วงวันก่อนสงกรานต์ วันแรกของเทศกาล และวันสุดท้ายของเทศกาล เกิด อุบัติเหตุทางถนนสูง นับเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงหลายด้านของ สังคม นอกจากนี้ เทศกาลสงกรานต์ยังถูกใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งต่อคนไทย และต่อ นักท่องเที่ยวต่างประเทศ

วันในเทศกาลสงกรานต์ ปฏิทินไทยในขณะนี้กำหนดให้เทศกาลสงกรานต์ ตรงกับวันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี และเป็นวันหยุดราชการ อย่างไรก็ตาม ประกาศสงกรานต์ อย่างเป็นทางการจะคำนวณตามหลักเกณฑ์ ในคัมภีร์สุริยศาสตร์ ซึ่งแต่โบราณมา กำหนดให้วันแรกของเทศกาล เป็นวันที่พระอาทิตย์ย้ายออกจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษ เรียกว่า "วันมหาสงกรานต์" วันถัดมาเรียกว่า "วันเนา" และวันสุดท้าย เป็นวันเปลี่ยนจุลศักราชและเริ่มใช้กาลโยคประจำปีใหม่ เรียกว่า "วันเถลิงศก" จากหลักการข้างต้นนี้ ทำให้ปัจจุบันเทศกาลสงกรานต์มักตรงกับวันที่ 14-16 เมษายน (ยกเว้นบางปี เช่น พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2555 ที่สงกรานต์กลับมาตรงกับวันที่ 13-15 เมษายน) ซึ่งบางปีก็อาจจะตรงกับวันใดวันหนึ่ง

ตำนานนางสงกรานต์ ตามจารึกที่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กล่าวตาม พระบาลีฝ่ายรามัญว่า ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีเศรษฐีคนหนึ่ง รวยทรัพย์แต่อาภัพบุตร ตั้งบ้านอยู่ใกล้ กับนักเลงสุราที่มีบุตรสองคน วันหนึ่งนักเลงสุราต่อว่าเศรษฐีจนกระทั่งเศรษฐีน้อยใจ จึงได้ บวงสรวงพระอาทิตย์ พระจันทร์ ตั้งจิตอธิษฐานอยู่กว่าสามปี ก็ไร้แววที่จะมีบุตร อยู่มาวันหนึ่งพอ ถึงช่วงที่พระอาทิตย์ยกขึ้นสู่ราศีเมษ เศรษฐีได้พาบริวารไปยังต้นไทรริมน้ำ พอถึงก็ได้เอาข้าวสารล ถ้างในน้ำเจ็ดครั้ง แล้วหุงบูชาอธิษฐานขอบุตรกับรุกขเทวดาในต้นไทรนั้น รุกขเทวดาเห็นใจเศรษฐี จึงเหาะไปเฝ้าพระอินทร์ ไม่ช้าพระอินทร์ก็มีเมตตาประทานให้เทพบุตรองค์หนึ่งนาม "ธรรมบาล" ลงไปปฏิสนธิในครรภ์ภรรยาเศรษฐี ไม่ช้าก็คลอดออกมา เศรษฐีตั้งชื่อให้กุมารน้อยนี้ว่า ธรรมบาล กุมาร และได้ปลุกปราสาทไว้ใต้ต้นไทรให้กุมารน้อยอยู่อาศัย ต่อมาเมื่อธรรมบาลกุมารโตขึ้น ก็ได้ เรียนรู้ซึ่งภาษาคน และเรียนไตรเภทจบเมื่ออายุได้เจ็ดขวบ เขาได้เป็นอาจารย์บอกมงคลต่าง ๆ แก่ คนทั้งหลาย อยู่มาวันหนึ่ง ท้าวกบิลพรหม ได้ลงมาถามปัญหากับธรรมบาลกุมาร 3 ข้อ ถ้าธรรมบาล กุมารตอบได้ก็จะตัดเศียรบูชา แต่ถ้าตอบไม่ได้จะตัดศีรษะธรรมบาลกุมารเสีย ท้าวกบิลพรหมถาม ธรรมบาลกุมารว่า ตอนเช้าศรีอยู่ที่ไหน ตอนเที่ยงศรีอยู่ที่ไหน และตอนค่ำศรีอยู่ที่ไหน ทันใดนั้น ธรรมบาลกุมาร จึงขอผิดผ่อนกับท้าวกบิลพรหม เป็นเวลา 7 วัน ทางธรรมบาลกุมารก็พยายามคิด ค้นหาคำตอบ ล่วงเข้าวันที่ 6 ธรรมบาลกุมารก็ลงจากปราสาทมานอนอยู่ใต้ต้นตาล เขาคิดว่า ขอตาย ในที่ลับยังดีกว่าไปตายด้วยอาญาท้าวกบิลพรหม บังเอิญบนต้นไม้มีนกอินทรี 2 ตัวผัวเมียเกาะทำรัง อยู่ นางนกอินทรีถามสามีว่า พรุ่งนี้เราจะไปหาอาหารแห่งใด สามีตอบนางนกว่า เราจะไปกินศพ ธรรมบาลกุมาร ซึ่งท้าวกบิลพรหมจะฆ่าเสีย ด้วยแก้ปัญหามาไม่ได้ นางนกจึงถามว่า คำถามที่ท้าวกบิล พรหมถามคืออะไร สามีก็เล่าให้ฟัง ซึ่งนางนกก็ไม่สามารถตอบได้ สามีจึงเฉลยว่า ตอนเช้า ศรีจะอยู่ที่ หน้า คนจึงต้องล้างหน้าทุก ๆ เช้า ตอนเที่ยง ศรีจะอยู่ที่อก คนจึงเอาเครื่องหอมประพรมที่อก ส่วน ตอนเย็น ศรีจะอยู่ที่เท้า คนจึงต้องล้างเท้าก่อนเข้านอน ธรรมบาลกุมารก็ได้ทราบเรื่อง ที่นกอินทรี

คุยกันตลอด จึงจดจำไว้ ครั้นรุ่งขึ้น ท้าวทนต์พรหมก็มาตามสัญญาที่ให้ไว้ทุกประการ ธรรมบาลกุมารจึงนำคำตอบที่ได้ยินจากนกไปตอบกับท้าวทนต์พรหม ท้าวทนต์พรหมจึงตรัสเรียกธิดาทิ้งเจ็ด อันเป็นบาทบาจาริกาพระอินทร์มาประชุมพร้อมกัน แล้วบอกว่า เราจะตัดเศียรบูชาธรรมบาลกุมาร ถ้าจะตั้งไว้ยังแผ่นดิน ไฟก็จะไหม้โลก ถ้าจะโยนขึ้นไปบนอากาศ ฝนก็จะแล้ง ถ้าจะทิ้งในมหาสมุทร น้ำก็จะแห้ง จึงให้ธิดาทิ้งเจ็ด นำพานมารองรับ แล้วก็ตัดเศียรให้นางทุงษะ ผู้เป็นธิดาองค์โต จากนั้นนางทุงษะก็อัญเชิญพระเศียรท้าวทนต์พรหมเวียนขวารอบเขาพระสุเมรุ 60 นาที แล้วเก็บรักษาไว้ในถ้ำคันธุลี ในเขาไกรลาส จากนั้นมาทุก ๆ 1 ปี ธิดาของท้าวทนต์พรหมทั้ง 7 ก็จะมีผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน มาทำหน้าที่อัญเชิญ พระเศียรท้าวทนต์พรหม หนึ่งไปรอบเขาพระสุเมรุ เป็นเวลา 60 นาที แล้วประดิษฐานตามเดิม ในแต่ละปี นางสงกรานต์แต่ละนาง จะทำหน้าที่ผลัดเปลี่ยนกัน ตามวันมหาสงกรานต์ ดังนี้

ถ้าวันอาทิตย์เป็นวันมหาสงกรานต์ นางสงกรานต์นาม **ทุงษะเทวี** ทรงพาหุรัดทัดทับทิม อภรณ์แก้วปัทมราช ภักษาหารอุทุมพร (ผลมะเดื่อ) พระหัตถ์ขวาทรงจักร พระหัตถ์ซ้ายทรงสังข์ เสด็จมาบนหลังครุฑ

ถ้าวันจันทร์เป็นวันมหาสงกรานต์ นางสงกรานต์นาม **โคราคะเทวี** ทรงพาหุรัดทัดดอกปีบ อภรณ์แก้วมุกดา ภักษาหารเตลัง (น้ำมัน) พระหัตถ์ขวาทรงขรรค์ พระหัตถ์ซ้ายทรงไม้เท้า เสด็จมาบนหลังพยัคฆ์ (เสือ)

ถ้าวันอังคารเป็นวันมหาสงกรานต์ นางสงกรานต์นาม **รากษสเทวี** ทรงพาหุรัดทัดดอกบัวหลวง อภรณ์แก้วโมรา ภักษาหารโลหิต พระหัตถ์ขวาทรงตรีศูล พระหัตถ์ซ้ายทรงธนู เสด็จมาบนหลังวราหะ (หมู)

ถ้าวันพุธเป็นวันมหาสงกรานต์ นางสงกรานต์นาม **มณฑาทเทวี** ทรงพาหุรัดทัดดอกจำปา อภรณ์แก้วไพฑูรย์ ภักษาหารนมเนย พระหัตถ์ขวาทรงเข็ม พระหัตถ์ซ้ายทรงไม้เท้า เสด็จมาบนหลังคัทรกะ (ลา)

ถ้าวันพฤหัสบดีเป็นวันมหาสงกรานต์ นางสงกรานต์นาม **กิริณีเทวี** ทรงพาหุรัดทัดดอกมณฑา อภรณ์แก้วมรกต ภักษาหารถั่ว งา พระหัตถ์ขวาทรงขอช้าง พระหัตถ์ซ้ายทรงปิ่น เสด็จมาบนหลังคชสาร (ช้าง)

ถ้าวันศุกร์เป็นวันมหาสงกรานต์ นางสงกรานต์นาม **กิมิทาเทวี** ทรงพาหุรัดทัดดอกจงกลนี อภรณ์แก้วบุษราคัม ภักษาหารกล้วยน้ำ พระหัตถ์ขวาทรงขรรค์ พระหัตถ์ซ้ายทรงพิณ เสด็จมาบนหลังมहिหงสา (ควาย)

ถ้าวันเสาร์เป็นวันมหาสงกรานต์ นางสงกรานต์นาม มโหธรเทวี ทรงพาหุรัดทัดดอกสามหาว อาภรณ์แก้วนิลรัตน์ ภักษาหารเนื้อทราย พระหัตถ์ขวาทรงจักร พระหัตถ์ซ้ายทรงตรีศูล เสด็จมาบนหลังมยุรา (นกยูง)

กิจกรรมในวันสงกรานต์ กิจกรรมที่ประชาชนกระทำกันในวันสงกรานต์นั้นแตกต่างกันไป แต่กิจกรรมส่วนใหญ่ที่นิยมกระทำกัน ได้แก่

การทำบุญตักบาตร ถือว่าเป็นการสร้างบุญสร้างกุศลให้ตัวเอง และอุทิศส่วนกุศลนั้นแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว การทำบุญแบบนี้มักจะเตรียมไว้ล่วงหน้า นำอาหารไปตักบาตรถวายพระภิกษุที่ศาลาวัด ซึ่งจัดเป็นที่รวมสำหรับทำบุญ ในวันนี้หลังจากที่ได้ทำบุญเสร็จแล้ว ก็จะมีการก่อพระทรายอันเป็นประเพณีด้วย

การรดน้ำ เป็นการอวยพรปีใหม่ ให้กันและกัน น้ำที่รดมักใช้น้ำหอมเจือด้วยน้ำธรรมดา

การสงฆ์น้ำพระ จะรดน้ำพระพุทธรูปที่บ้านและที่วัดและบางที่ จัดสงฆ์น้ำพระสงฆ์ด้วย

บังสุกุลอัฐิ กระดูกญาติผู้ใหญ่ที่ตายแล้ว มักก่อเป็นเจดีย์ แล้วนิมนต์พระไปบังสุกุล **การรดน้ำผู้ใหญ่** คือการ ไปอวยพรให้ผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ครูบาอาจารย์ ท่านผู้ใหญ่ มักจะนั่งลง แล้วผู้ที่รดก็จะเอาน้ำหอมเจือกับน้ำรดที่มือท่าน ท่านจะให้ศีลให้พรผู้ที่ไปรด ถ้าเป็นพระก็จะนำผ้าสบงไปถวายให้ท่านผลัดเปลี่ยนด้วย หากเป็นฆราวาสก็จะหาผ้าถุง ผ้าขาวม้าไปให้

การดำหัว ก็คือการรดน้ำนั่นเอง แต่เป็นคำเมืองทางภาคเหนือ การดำหัวเรียกกันเฉพาะการรดน้ำผู้ใหญ่ที่เราเคารพนับถือ ผู้สูงอายุ คือการขอขมาในสิ่งที่ได้ล่วงเกินไปแล้ว หรือการขอพรปีใหม่จากผู้ใหญ่ ของที่ใช้ในการดำหัวส่วนมากมีผ้าขนหนู มะพร้าว กล้วย และ ส้มป่อย

การปล่อยนกปล่อยปลา ถือเป็นการล้างบาปที่ทำไว้ เป็นการสะเดาะเคราะห์ร้ายให้มีแต่ความสุขความสบายในวันขึ้นปีใหม่

การนำทรายเข้าวัด ทางภาคเหนือนิยมขนทรายเข้าวัด เพื่อเป็นนิมิตโชคลาภให้มีความสุขความเจริญ เงินทองไหลมาเทมาดุจทรายที่ขนเข้าวัด

สงกรานต์ในแต่ละท้องที่ สงกรานต์ในประเทศไทยแบ่งเป็น 4 ภาคใหญ่ ๆ คือ

สงกรานต์ภาคเหนือ (สงกรานต์ล้านนา)หรือ"ประเพณีปีใหม่เมือง" อันโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เริ่มตั้งแต่"วันสังขารล่อง"(13 เม.ย.) ที่มีการทำความสะอาดบ้านเพื่อความป็นสิริมงคล "วันเนา"หรือ"วันเนา"(14 เม.ย.) วันที่ห้ามใครด่าทอว่าร้ายเพราะจะทำให้โชคร้ายไปตลอดทั้งปี "วันพญาวัน"หรือ"วันเถลิงศก" (15 เม.ย.) วันนี้อาจารย์จะตื่นแต่เช้าทำบุญตักบาตรเข้าวัดฟังธรรม ก่อน

จะไปรดน้ำดำหัวของมาญาติผู้ใหญ่ในช่วงบ่าย"วันปากปี "(16 เม.ย.) ชาวบ้านจะพากันไปรดน้ำเจ้าอาวาสตามวัดต่าง ๆ เพื่อขอขมาคารวะ และ"วันปากเดือน "(17 เม.ย.) เป็นวันที่ชาวบ้านส่งเคราะห์ต่างๆออกไปจากตัวเพื่อปิดฉากประเพณีสงกรานต์ล้านนา

สงกรานต์ภาคอีสาน นิยมจัดกันอย่างเรียบง่าย แต่วามากไปด้วยความอบอุ่น โดยคนอีสานจะเรียกประเพณีสงกรานต์ว่า "บุญเดือนห้า" หรือ"ตรุษสงกรานต์" และจะถือฤกษ์ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 เวลาบ่าย 3 โมง เป็นเวลาเริ่มงานโดยพระสงฆ์จะตีกลองโหมเปิดศักราช จากนั้นญาติโยมจะจัดเตรียมน้ำอบหาบไปรวมกันที่ศาลาวัดเพื่อสงน้ำพระพุทธรูป แล้วต่อด้วยการรดน้ำดำหัวปู่ ย่า ตา ยาย และญาติผู้ใหญ่ เพื่อขอขมาลาโทษจากนั้นก็จะเป็นการเล่นสาดน้ำสงกรานต์กันอย่างสนุกสนาน

สงกรานต์ภาคใต้ ตามความเชื่อของประเพณีสงกรานต์แบบดั้งเดิม ที่ภาคใต้สงกรานต์เป็นช่วงเวลาแห่งการผลัดเปลี่ยนเทวดาผู้รักษาดวงชะตาบ้านเมือง พวกเขาจึงถือเอาวันแรกของสงกรานต์(13 เม.ย.)เป็น"วันส่งเจ้าเมืองเก่า" โดยจะทำพิธีสะเดาะเคราะห์สิ่งไม่ดีออกไปส่วน"วันว่าง"(14 เม.ย.) ชาวนครจะไปทำบุญตักบาตรที่วัด และสงน้ำพระพุทธรูป และวันสุดท้ายเป็น"วันรับเจ้าเมืองใหม่" (15 เม.ย.)จะทำพิธีต้อนรับเทวดาองค์ใหม่ด้วยการแต่งองค์ทรงเครื่องอย่างสวยงามส่งท้ายสงกรานต์ประเพณีสงกรานต์

สงกรานต์ภาคกลาง เริ่มขึ้นในวันที่ 13 เมษายน เป็นวัน"มหาสงกรานต์" วันที่ 14 เป็น"วันกลาง"หรือ"วันเนา" วันที่ 15 เป็นวัน"วันเถลิงศก" ทั้ง 3 วันประชาชนจะประกอบพิธีทางศาสนา มีการทำบุญตักบาตร ปล่อยนกปล่อยปลา การกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติผู้ล่วงลับ การสงน้ำพระ การขนทรายเข้าวัดก่อพระเจดีย์ทราย

คำทำนายเกี่ยวกับสงกรานต์ ตามตำราพรหมชาติ ฉบับหลวงได้ให้คำทำนายเกี่ยวกับวันสงกรานต์ไว้ดังนี้

วันมหาสงกรานต์

- ถ้าปีใดวันมหาสงกรานต์เป็นวันอาทิตย์ ปีนั้นไร่นาเรียกสวน เผือกมัน มีผู้แพงแล
- ถ้าวันจันทร์เป็นวันมหาสงกรานต์ จะแพ้เสนาบดี ท้าวพระยาและนางพระยาทั้งหลาย
- ถ้าวันอังคาร และวันเสาร์ เป็นวันมหาสงกรานต์ จะเกิดอันตรายกลางเมือง จะเกิดเพลิงและโจรผู้ร้าย และจะเจ็บไข้นักแล
- ถ้าวันพุธ เป็นวันมหาสงกรานต์ ว่าท้าวพระยา จะได้เรื่องบรรณาการมา แต่ต่างเมืองแต่จะแพ้ลูกอ่อนนักแล

- ถ้าวันพฤหัสบดีเป็นวันมหาสงกรานต์ จะแพ้ข้าไท พระสงฆ์ราชาคณะจะได้รับ
ความเดือดเนื้อร้อนใจกันแล

- ถ้าวันศุกร์เป็นวันมหาสงกรานต์ ข้าวน้ำ ลูกหมาก รากไม้ทั้งหลายจะอุดม แต่จะแพ้
เด็ก ฝนและพายุชুম จะเจ็บตากันมากนักแล ฯ

วันเนา

- ถ้าวันอาทิตย์เป็นวันเนา ข้าวจะตายฝอย จะได้ยินเสียงคนต่างภาษา ท้าวพระยาจะ
ร้อนใจนักแล

- ถ้าวันจันทร์เป็นวันเนา เกลือจะแพง นางพระยาจะร้อนใจ มักจะเกิดความไข้ต่าง ๆ

- ถ้าวันอังคารเป็นวันเนา หมากพลู ข้าวปลาจะแพง จะแพ้อำมาตย์มนตรีทั้งปวง

- ถ้าวันพุธเป็นวันเนา ข้าวจะแพง คนทั้งหลายจะได้รับความทุกข์ร้อน แม่หม้ายจะ
พลัดที่อยู่

- ถ้าวันพฤหัสบดีเป็นวันเนา ลูกไม้จะแพง ตระกุกทั้งหลายจะร้อนใจนักแล

- ถ้าวันศุกร์เป็นวันเนา ข้าวจะแพง แร้งกาจะตายท่า สัตว์ในป่าจะเกิดอันตราย

ถ้าวันเสาร์เป็นวันเนา ข้าวปลาจะแพง จะเกิดเพลิงกลางใจเมือง ขุนนางจะต้องโทษ
ข้าวจะตายฝอย น้ำจะน้อยกว่าทุกปี สมณชีพรามณ์จะร้อนใจนัก ผักปลาจะแพงแล ฯ

วันเถลิงศก

- ถ้าวันอาทิตย์เป็นวันเถลิงศก พระมหากษัตริย์จะรุ่งเรื่องด้วยพระเดชานุภาพ จะมีชัย
ชนะแก่ศัตรูทั่วทิศทั้งปวงแล

- ถ้าวันจันทร์เป็นวันเถลิงศก พระราชเทวี และหม่อมนางสนม ราชบริพาร จะประกอบ
ไปด้วยสุขและสมบัติทั้งปวง

- ถ้าวันอังคารเป็นวันเถลิงศก อำมาตย์มนตรีทั้งปวงจะอยู่เย็นเป็นสุข แม้จะต่อยุทธ์
ด้วยปัจเจกมิตร ญาติใด ๆ ก็จะมีชัยชนะทุกเมื่อแล

- ถ้าวันพุธเป็นวันเถลิงศก ราชบัณฑิต ปุโรหิต โหราจารย์ จะมีสุขสำราญเป็นอันมาก

- ถ้าวันพฤหัสบดีเป็นวันเถลิงศก สมณพราหมณาจารย์ จะปฏิบัติชอบด้วยธรรมวินัย
อันประเสริฐแล

- ถ้าวันศุกร์เป็นวันเถลิงศก พ่อค้าพานิชทั้งหลาย อันไปค้าขายในประเทศต่าง ๆ จะ
ประกอบไปด้วยพัสดุเงินทอง และมีความสุขเป็นอันมากแล

- ถ้าวันเสาร์เป็นวันเถลิงศก หมู่ทแกล้วทหารทั้งปวง จะประกอบไปด้วยความสุข
และวิชาการต่าง ๆ แม้จะกระทำยุทธ์ด้วยข้าศึก ญาติใด ๆ ก็จะมีชัยชนะทุกเมื่อแล ฯ

ประเพณีสงกรานต์สมัยใหม่ วันสงกรานต์เสมือนกับวันครอบครัว ที่สมาชิกกลับมา
รวมตัวกัน นอกจากนั้นยังมีการเล่นน้ำเพื่อความสนุกสนานและคลายร้อน อย่างไรก็ตามในการเล่น
น้ำในหลายกรณี มีการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เช่น การสาดน้ำใส่ผู้ที่ไม่ต้องการเล่นสงกรานต์ การ
ลวนลามสตรีโดยการปะแป้ง ถูกเนื้อต้องตัว ฯลฯ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาจจะมีปัจจัยสำคัญ
ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาของประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ตลาดบางหลวง เทศบาลตำบลบางหลวง โดยคาบตำรวจบำรุง
วิบูลชาติ นายกเทศมนตรีตำบลบางหลวง สภาวัดนันทธรรมเทศบาลตำบลบางหลวง ร่วมกับชุมชน
หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนภายในชุมชน จัดงาน "เย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์" โดยจัดให้มี
กิจกรรมตักบาตรข้าวสาร อาหารแห้งพระสงฆ์สามเณร วัดบางหลวง จำนวน 39 รูป ในเวลา 8.00 น.
และขบวนอัญเชิญพระพุทธรูปศิหิงค์ พร้อมด้วยขบวนรถบุปผชาติจากชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ แห่ง
รอบชุมชนและตลาดบางหลวงร.ศ.122 เพื่อเป็นสิริมงคล และส่งเสริมการท่องเที่ยวในตลาดบาง
หลวง ร.ศ. 122 ช่วงบ่าย มีกิจกรรมสงฆ์พระ รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ การแสดงต่างๆ บนเวที และ
รับประทานอาหารร่วมกัน มีการมอบของที่ระลึก ยาสามัญประจำบ้าน และประกวดผู้สูงอายุสุขภาพ
ดีด้วย

7) **ประเพณีแห่เทียนพรรษา** ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู นับถือวัวเพราะถือว่า วัวเป็น
พาหนะของพระอิศวร เมื่อวัวตาย จะเอาใจจากวัวมาทำเป็นน้ำมันเพื่อจุดบูชาพระผู้เป็นเจ้าของที่ตน
เคารพ แต่ชาวพุทธซึ่งนับถือศาสนาพุทธจะทำเทียนเพื่อจุดบูชาพระรัตนตรัย โดยการเอารังผึ้งร้าง
มาต้มเอาขี้ผึ้ง แล้วปั้นเป็นเทียนเล่มเล็ก ๆ มีความยาวตามต้องการ เช่น ยาวเป็นคืบ หรือเป็นศอก
แล้วใช้จุดบูชาพระ

เทียนพรรษา เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ชาวพุทธจะยึดถือเป็นประเพณีนำเทียน
ไป ถวายพระภิกษุในเทศกาลเข้าพรรษา เพื่อปรารถนาให้ตนเองเป็นผู้เฉลียวฉลาด มีไหวพริบ
ประจักษ์แสงสว่างของดวงเทียน

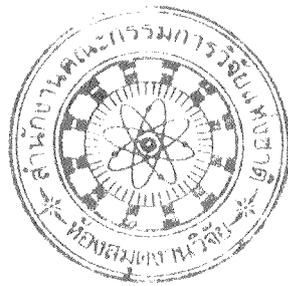
เทียนพรรษา คือ เทียนขนาดใหญ่และยาวเป็นพิเศษกว่าเทียนชนิดอื่น สำหรับจุด
ในโบสถ์ตั้งแต่วันเข้าพรรษาจนถึงวันออกพรรษา (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525)
การทำเทียนพรรษา มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ จากการนำรังผึ้งมาต้มเอาขี้ผึ้ง ไปปั้น เป็นเทียนนำไป
ถวายพระภิกษุ เอาเทียนเล่มเล็ก ๆ หลาย ๆ เล่ม มามัดรวมกันเป็นลำต้นคล้ายกับต้นกล้วยหรือลำไม้
ไผ่ แล้วนำไปติดกับฐาน ซึ่งการมัดรวมกันแบบนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่นิยมเรียกว่า ต้นเทียน หรือต้น
เทียนพรรษา ต้นเทียนพรรษาประเภทแรก คือ "มัดรวมติดลาย" เป็นการเอาเทียนเล่มเล็ก ๆ มามัด
รวมกันบนแกนไม้ไผ่ให้เป็นต้นเทียนขนาดใหญ่ แล้วตัดกระดาษเงิน กระดาษทองเป็นลายต่าง ๆ

คิดประดับ โดยรอบต้นเทียน ต่อมา มีการคิดทำต้นเทียนเป็นต้นเดี่ยว เพื่อใช้จุดไฟได้นาน โดยการใช้
 ลำไม้ไผ่ที่ทะลุปล้องเป็นแบบหล่อ เมื่อหล่อเทียนเป็นต้นเสร็จแล้ว จึงนำมาติดที่ฐาน และจัดขบวน
 แห่เทียนไปถวายพระที่วัด

การตกแต่งต้นเทียน เริ่มมีขึ้นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน ใช้ขี้ผึ้งลนไฟหรือตากแดดให้
 อ่อน แล้วปั้นเป็นรูปดอกกล่าควนติดต้นเทียน หรือเอาขี้ผึ้งไปต้มให้ละลาย แล้วใช้ผลมะละกอ หรือ
 ผล ฟักทอง นำมาแกะเป็นลวดลาย ใช้ไม้เสียบนำไปจุ่มในน้ำขี้ผึ้ง แล้วนำไปจุ่มในน้ำเย็น แกะขี้ผึ้ง
 ออกจากแบบ ตัดและตกแต่งให้สวยงามนำไปติดที่ต้นเทียน

พ.ศ. 2482 มีช่างทองชื่อ นายโพธิ์ ส่งศรี เริ่มทำลายไทยไปประดับบนเทียน โดยมี
 การทำแบบพิมพ์ลงในแผ่นปูนซีเมนต์ซึ่งถือว่าเป็นแบบพิมพ์ หรือแม่พิมพ์ แล้วเอาขี้ผึ้งที่อ่อนตัว ไป
 กดลงบนแม่พิมพ์จะได้ขี้ผึ้งเป็นลายไทย นำไปติดกับลำต้นเทียน ต่อมา นายสวน คุณผล ได้คิด
 ทำลายให้นูนและสลักสี จนเห็นได้ชัด เมื่อส่งเทียนเข้าประกวดจึงได้รับรางวัลชนะเลิศ และในปี
 พ.ศ. 2497 นายประดับ ก้อนแก้ว คิดประดิษฐ์ทำหุ่นเป็น เรื่องราวพุทธประวัติ และเอาลวดลายขี้ผึ้ง
 ติดเข้าไปที่หุ่น ทำให้มีลักษณะแปลกออกไป จึงทำให้ เทียนพรรษาได้รับรางวัลชนะเลิศ และ
 ชนะเลิศมาทุกปี ในเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์ พ.ศ. 2502 มีช่างแกะสลักลงในเทียนพรรษาคณ
 แรก คือ นายคำหมา แสงงาม และคณะกรรมการตัดสินให้ชนะการประกวดทำให้เกิดการประท้วง
 คณะกรรมการตัดสินทำให้ในปีต่อ ๆ มา มีการแยกประเภทต้นเทียนออกเป็น 2 ประเภทชัดเจนคือ
 (1) ประเภทติดพิมพ์ (ตามแบบเดิม) (2) ประเภทแกะสลัก

การทำเทียนพรรษา มีวิวัฒนาการเรื่อยมาไม่หยุดนิ่ง ในปี พ.ศ. 2511 ผู้คนได้พบเห็น
 ต้นเทียนพรรษานขนาดใหญ่และสูงชัน มีการแกะสลักลวดลายในส่วนลำต้นอย่างวิจิตรพิสดาร ใน
 ส่วนฐาน ก็มีการสร้างหุ่นแสดงเรื่องราวทางศาสนาและความเป็นไปในสังคมขณะนั้น กลายเป็น
 ประติมากรรมเทียนพรรษาที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งช่างผู้ริเริ่มในการทำต้นเทียนยุคหลังคือ นายอุดสาห์ และ
 นายสมัย จันทรวิจิตร สองพี่น้อง นับเป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ อันเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน
 อย่างแท้จริง งานประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นงานประเพณีที่รวมความผูกพันของชุมชนท้องถิ่น
 โดยเริ่มตั้งแต่การที่ชาวบ้านร่วมบริจาคเทียนเอามาหลอม หล่อเป็นเทียนเล่มใหญ่เล่มเดียวกัน เป็น
 การแสดงออกถึง ความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่คณะไปในตัว การสรรหาภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่มี
 ฝีมือทางช่าง มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องการทำลวดลายไทย การแกะสลักลวดลายลงบนต้นเทียน
 การทำเทียนให้เป็นลายไทย แล้วนำไปติดบนต้นเทียน การประดับด้วยผ้าฝ้าย ผ้าไหม ดอกไม้สด
 ล้วนแล้วแต่เป็นฝีมือของช่างในท้องถิ่น ส่วนการจัดขบวนแห่ ก็ล้วนแต่ใช้ของพื้นเมือง เช่น เครื่อง
 แต่งกายของขบวนฟ้อน จะใช้ผ้าพื้นเมืองเป็นหลัก การฟ้อนรำจะใช้ท่าร่ำที่คัดแปลงมาจาก วิถีชีวิต

การทำมาหากินของชาวบ้าน เป็นทำไร่ในรูปแบบของศิลปะทุ่งดงาม คนตรีประกอบก็เป็น เครื่องดนตรีประจำถิ่น ผสมเข้ากับการขับร้องที่สนุกสนานเร้าใจ ทำให้งานประเพณีนี้ยิ่งใหญ่ ประชาชนต่างเฝ้ารอคอย งานแห่เทียนพรรษา เป็นงานที่ทำให้คนวัยรุ่นหนุ่มสาว ได้มีโอกาสได้ใกล้ชิดและสัมผัส กับศิลปวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด นับตั้งแต่การเข้าเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือ เป็นลูกมือช่างของทาง วัดในการแกะสลักทำลวดลายต้นเทียน คั่นคว้าวาวิธีการทำเพ็ญพรรษาให้ วิจิตรพิศดารดงาม แต่ประหยัดการเข้าร่วมในขบวนแห่ จะเป็นการผสมผสานระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ เช่น การเล่นดนตรีพื้นบ้าน โปงลาง หรือเป่าแคน จะมีทั้งผู้สูงอายุและคนหนุ่มสาว ส่วนขบวนเพื่อนรำ จะใช้เด็ก ๆ รุ่นเยาว์ ถึงวัยรุ่นหนุ่มสาวมากกว่าคนสูงวัย ซึ่งคาดหวังได้ว่า ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จะสืบทอดต่อไปอีกยาวไกล

ประเพณีแห่เทียนพรรษาตำบลบางหลวง เทศบาลตำบลบางหลวง โดยนายกเทศมนตรี บำรุง วิมูลชาติ ร่วมกับชุมชนเทศบาล ชุมชนที่ 1-5 โรงเรียนวัดบางหลวง โรงเรียนบางหลวงวิทยา โรงเรียนเจ็ญหัว โรงเรียนวัดบางน้อยใน โรงเรียนบ้านลาดหลวง โรงเรียนวัดศิลามูล หน่วยงาน สถานีตำรวจภูธรบางหลวง หน่วยงานสถานีอนามัยตำบลบางหลวง หน่วยงานวงโยชวาทิตโรงเรียนคทงวิทยา โดยนำรถต้นเทียนที่ตกแต่งสวยงาม พร้อมริ้วขบวนต่าง ๆ จำนวน 10 รถต้นเทียน ในขบวนประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมการแสดงบนเวที ขบวนแฟนซี ตำนกัยเอคส์ และตำนานยาเสพติด โดยนำเทียนไปถวายวัด อาทิ วัดบางหลวง วัดบางน้อยใน วัดราษฎร์สามัคคี วัดศิลามูล วัดลัญจิวาราม สำนักสงฆ์ลาดหลวง

8) **ประเพณีลอยกระทง** ลอยกระทง เป็นชื่อเรียกพิธีอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้กระทงที่มี รูปเทียน จุดไฟลอยน้ำนิยมทำในกลางเดือน 12 กระทงเป็นภาชนะที่เย็บด้วยใบตองยกขอบสูงขึ้น เพื่อให้ล่อนน้ำได้ โดยเฉพาะกระทงที่ใช้ลอยในเทศกาลเดือน 12 นี้ จะทำเป็นกระทงเจิม คือทำกระทงด้วยใบตองเย็บเป็น 6 มุม หรือมากกว่านั้นมอมปากกระทง แล้วเจิมปากกระทงด้วยใบตองพับเป็นมุมแหลม ๆ สลับกันรอบ ๆ กระทงใช้กาบพลับพลึง หรือใบตอง มาเขียนให้เป็นวงกลม เท่าของกระทง ปิดปากกระทงให้เรียบร้อย ใช้เทียนเล่มเล็กเสียบด้วยไม้ก้านรูปปักไว้กลางกระทง มีรูปปัก 4 มุม หรือตามแต่จะเห็นงาม นอกจากกระทงเจิมแล้ว ประชาชนทั่ว ๆ ไปยังใช้กาบกล้วยมาทำเป็นรูปเรือบ้าง ใช้ไม้ระกำมาต่อเป็นแพเล็ก ๆ บ้าง เรือใช้วัสดุอื่นๆ ที่เหมาะสมแทนก็ได้ แต่นิยมว่าเป็นของดีเหมาะสมก็คือใบตองและกาบกล้วย เพราะประคิษฐ์และตกแต่งให้สวยงามได้ง่าย

ประวัติความเป็นมา ประเพณีลอยกระทงเป็นประเพณีโบราณของไทย แต่ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าทำกันมาตั้งแต่เมื่อไร เท่าที่ปรากฏกล่าวได้ว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสันนิษฐานว่า เดิมทีเดิยเห็นจะเป็นพิธีของ

พราหมณ์กระทำเพื่อบูชาพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าทั้งสามคือ พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหม ต่อมาได้ ถู้อตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีการชัก โคมเพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุพระจุฬามณีในชั้น ดาวดึงส์และลอย โคมเพื่อบูชารอยพระพุทธรบาท ซึ่งประดิษฐาน ณ หาดทรายแม่น้ำน่านมมา

ในสมัยสุโขทัย นางนพมาศ พระสนมของพระร่วง ได้คิดทำกระทงถวายเป็นรูป ดอกบัวและรูปต่างๆ ให้ทรงลอยตามสายน้ำไหล พระร่วงเจ้าทรงพอพระราชหฤทัยกระทงดอกบัว ของนางนพมาศมาก จึงโปรดให้ถือเป็นเยี่ยงอย่าง ดังปรากฏในตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์แก่กล่าวถึงพระ คำรัสของพระร่วงว่า “ ตั้งแต่นี้สืบไปเบื้องหน้า โดยลำดับกษัตริย์ในสยามประเทศถึงกาลกำหนด นักขัตตฤกษ์ วันเพ็ญเดือน 12 ให้ทำโคมลอย เป็นรูปดอกบัว อุทิศสักการบูชา พระพุทธรบาท นันมทานที่ตราบนเท่ากัลปาวสาน” ด้วยเหตุนี้ โคมลอยรูปดอกบัวจึงปรากฏมาจนทุกวันนี้ แต่เรียก เปลี่ยนชื่อว่า “ลอยกระทงประทีป” ในครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จประทับเรือพระ ที่นั่งไปถวายดอกไม้เพลิงบูชาพระรัตนตรัยทุกพระอารามหลวงที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำแล้วทอดพระเนตร การขับร้องประ โคมดนตรีของประชาชน พระราชพิธีลอยกระทงในครั้งนั้นทำเป็นการใหญ่ สุกสนานมาก

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระบรมโกศ พระเจ้า แผ่นดินลังกาได้ส่งราชทูตที่เข้ามาก็ได้ชมพิธีลอยกระทงตามจดหมายราชทูตลังกาว่า “ก่อนอรุณ มี ข้าราชการไทยสองคนลงมาบอกราชทูตว่า ในค่ำวันนี้จะมีกระบวนแห่สมเด็จพระราชดำเนิน ตามชลมารคในการพระราชพิธีฝ่ายศาสนากระบวนเสด็จผ่านที่พักราชทูตมา กระบวนพิธีมราตามู ทูตได้เห็นมีดังนี้ ตามบรรดาริมน้ำทั้งสองฟากทุกวัด ต่างปักไม้ไผ่ล่ายาวขึ้นเป็นเสา ไน้ม ไม้ลงมาผูก เชือกชัก โคมต่างๆ ครั้นได้เวลาพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาเสด็จโดยกระบวนเรือ พร้อมด้วยกรม พระราชวังบวรสถานมงคลสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ และเจ้ามหาพระยามหาอุปราช เรือที่เสด็จล้วน ปิดทอง มีกัณยาดาตีสีและผูกม่านในลำเรือปักเชิงทองของเงิน มีเทียนจุดตลอดลำ มีเรือข้าราชการ ล้วนแต่งประทีปนำเสด็จด้วยเป็นอันมาก ในการพระราชพิธีนี้ยังมีกระดาศทำเป็นรูปดอกบัวสีแดง บ้าง สีขาวบ้าง มีเทียนจุดอยู่ในนั้นปล่อยลอยตามน้ำลงมาเป็นอันมาก และมีระบำดนตรีเล่นมาใน เรือนั้นด้วย”

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พิธีนี้นิยมทำกันเป็นการใหญ่มีหลักฐานปรากฏในพระ ราชพงศาวดารกรุงรัตน โกสินทร์ ซึ่งพระเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (จำ บุนนาค) กล่าวไว้ว่า “ครั้นมาถึง เดือน 12 ขึ้น 15 ค่ำ แรมหนึ่ง พิธีจองเปรียงนั้น เดิมได้โปรดให้พระบรมวงศานุวงศ์ ฝ่ายหน้าในและ ข้าราชการที่มีกำลังพาหนะมากทำกระทงใหญ่ ผู้ถูกเกณฑ์ต่อเป็นถึงบ้างเป็น บ้าง กว้างแปดศอกบ้าง เก้าศอกบ้าง กระทงสูงตลอด 10 ศอก 11 ศอก ทำประกวดประชันกันต่างๆ ทำอย่างเขาพระสุเมรุ

ทวีปทั้ง 4 บ้าง และทำเป็นกระเจาดั้ง ๆ บ้าง วิจิตรไปด้วยเครื่องสด คนทำก็นับร้อยคิดในการลงทุนกระทั่งทั้งค่าเลี้ยงคนและพระช่างเบ็ดเสร็จก็ถึง 20 ชั่ง ย่อมกว่า 20 ชั่งบ้าง กระถางนั้น วัน 14 คำ เครื่องเขียว 15 คำ เครื่องขาว วันแรกคำหนึ่ง เครื่องแดง ดอกไม้สดก็เลือกตามสีกระถาง และมีจักรกลไกลต่างกันทุกกระถาง มีมิโหรีขับร้องอยู่ในกระถางนั้นก็มิมีบ้าง เหลือที่จะพรรณนาว่ากระถางนั้นผู้นั้นทำอย่างนั้น ๆ คิดดูการประกวดประชันจะเอาชนะกัน คงวิเศษต่างๆ กัน เรือมาดูกระถางตั้งแต่บ่าย 4 โมง เรือชักลากกระถางขึ้นไปเข้าที่ตั้งแต่บ่าย 4 โมง เรือเบียดเสียดสับสนกันหลีกไม่ค่อยไหว เป็นอศจรรยเรือข้าราชการและราษฎรมาดูกันเต็มไปทั้งแม่น้ำ เวลาค่ำเสด็จพระดำเนินน้ำทรงลอยประทีป การทำกระถางใหญ่ในลักษณะดังกล่าวนี้ น่าจะมาแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 3 ครั้งมาถึงรัชกาลที่ 4 ทรงเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลือง จึงโปรดให้ยกเลิกเสียและโปรดให้พระบรมวงศานุวงศ์ ทำเรือลอยประทีป แทนกระถางใหญ่ถวายองค์ละลำเรียกว่า “เรือลอยประทีป” ต่อมาในรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ได้ทรงฟื้นฟูพระราชพิธีนี้อีก

ในปัจจุบัน การลอยประทีปของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกระทำเป็นการส่วนพระองค์ตามพระราชอัธยาศัยแต่พิธีของชาวบ้านยังทำกันอยู่เป็นประจำ วัตถุประสงค์ก็เพื่อ

1. เพื่อบูชารอยพระบาทที่ประดิษฐ์ ณ หาดทรายแม่น้ำนัมมทา อันเป็นการเจริญพุทธานุสติ รำลึกถึงคุณค่าพระพุทธรเจ้า เช่นเดียวกับที่ผู้นับถือศาสนาพราหมณ์บูชาพระผู้เป็นเจ้าของเขา
2. เพื่อแสดงความสำนึกคุณของน้ำในแหล่งน้ำต่างๆ อันเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิต ซึ่งสมมุติเป็นแม่พระคงคา” และขอขมาลาโทษที่อาจทำการใดๆ อันเป็นเหตุให้แหล่งน้ำนั้นๆ ไม่สะอาด การสำนึกคุณและขอขมาถือเป็นวัฒนธรรมอันดีงามอย่างหนึ่งของไทย
3. เพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจและสังสรรค์กันระหว่างผู้ไปร่วมงาน เพราะเดือน 12 เป็นฤดูกาล ที่น้ำเต็มฝั่งเมื่อถึงวันพระจันทร์ เพ็ญจะแสงดูงดงามมากจึงมีการลอยกระถางซึ่งทำให้เกิดแสงวอมแวมชวนให้ชื่นชม ในการลอยกระถางนั้นบางคนก็จะอธิฐานขอสิ่งที่ดีตนปรารถนาหรือเสี่ยงทายเกี่ยวกับชีวิตของตนตามอัธยาศัย
4. เพื่อส่งเสริมงานช่างฝีมือในการประดิษฐ์กระถางด้วยใบตอง กาบกล้วยหรือวัสดุพื้นบ้านต่างๆ มีการประกวดกระถางส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์และงานฝีมือ
5. เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคือ แหล่งน้ำให้ปราศจากมลภาวะ โดยคัดเตือนกันมิให้มั่งง่ายทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ
6. เพื่อธำรงส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีไทย และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว นำรายได้มาสู่ประเทศชาติไปในขณะเดียวกัน

ประเพณีลอยกระทงตลาดบางหลวง จัดโดยเทศบาลตำบลบางหลวง ร่วมกับสภาวัฒนธรรมเทศบาลตำบลบางหลวง หน่วยงาน องค์กร โรงเรียน ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง และวัดบางหลวง ร่วมกันจัดงานประเพณีลอยกระทงตำบลบางหลวง จัดให้มีกิจกรรมประกวดการขับร้องเพลงลูกทุ่ง การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านทางน้ำ การประกวดกระทง และประกวดนางนพมาศ ปิดทองพระพุทธรูปจำลอง มีรางวัลในการประกวด ขับร้องเพลงลูกทุ่ง และกระทง ดังนี้ ชนะเลิศ เงินรางวัล 3,000 บาท รองชนะเลิศอันดับหนึ่ง เงินรางวัล 2,000 บาท และรองชนะเลิศอันดับสอง 1,000 บาท ตามลำดับ รางวัลชนะเลิศการประกวดนางนพมาศ รางวัลชนะเลิศ 5,000 บาท 3,000 บาท 2,000 บาท ตามลำดับ โดยมีคณะกรรมการผู้ทรงเกียรติ จากหลายสถาบัน หลายหน่วยงาน ให้เกียรติเป็นคณะกรรมการตัดสิน

2.2 การเข้าถึง

การเดินทางท่องเที่ยวตลาดบางหลวง สามารถเดินทางได้หลายรูปแบบตามความพร้อมของนักท่องเที่ยว คือ

1) การเดินทางจากกรุงเทพมหานคร ใช้เส้นทางถนนบรมราชชนนี แยกต่างระดับจิมพลี เข้าเส้นทางวงแหวนรอบนอกกรุงเทพฯสู่อำเภอบางบัวทอง (ตลิ่งชัน-สุพรรณบุรี) หมายเลข 340 ถึงแยกนพวงศ์ เส้นทางบางเลน-ลาดหลุมแก้ว สาย 346 เข้าอำเภอบางเลน ใช้เส้นทางบางเลน-บางหลวง (สุชาติพัฒนา สาย3351) จากสนามหลวงถึงตลาดบางหลวงระยะทางประมาณ 75 กิโลเมตร

2) การเดินทางจากจังหวัดนครปฐม ใช้เส้นทางสายมาลัยแมน (นครปฐม-สุพรรณบุรี) ผ่านอำเภอกำแพงแสน ผ่านมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ผ่านทางเข้า โรงเรียนการบินกำแพงแสน กลับรถที่แยกเข้าท่าเสา เข้าถนนกระต๊อบ-บางหลวง (สาย 3231) อีก 15 กิโลเมตร ถึงตลาดบางหลวง ระยะทางรวม 55 กิโลเมตร

3) การเดินทางรถโดยสารประจำทาง จากสนามหลวง รถตู้โดยสารสนามหลวง-บางหลวง ค่าโดยสาร 80 บาท มีรถออกทุก 45 นาที คันแรกออกจากสนามหลวงเวลา 06:40 น. และคันสุดท้าย ออกจากบางหลวงเวลา 16.45 น.

4) การเดินทางจากนครปฐม รถโดยสารประจำทาง สายนครปฐม-วัดไผ่โรงวัว ค่าโดยสาร 35 บาท ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1.45 ชั่วโมง

5) การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวตลาดบางหลวงได้สะดวกเพราะการคมนาคมเป็นถนนลาดยางถึงตลาดบางหลวงทุกเส้นทาง

2.3 สิ่งอำนวยความสะดวก

1) **ด้านความปลอดภัย** ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อนักท่องเที่ยว บริเวณชุมชนตลาดบางหลวงมีสถานีตำรวจภูธร สภ.ต.บางหลวง โดยขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยดูแลความปลอดภัยตลอดจนทรัพย์สินของประชาชนและนักท่องเที่ยว

2) **สถานที่จอดรถ** นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวตลาดบางหลวงมีทั้งนำรถยนต์ส่วนตัวมาเองและเดินทางมาเป็นกลุ่ม เป็นคณะ กลุ่มเล็กบ้าง กลุ่มใหญ่บ้าง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวตลาดบางหลวงก็ได้จัดสถานที่จอดรถไว้บริการโดยไม่เก็บค่าบริการ

3) **สาธารณูปโภคพื้นฐาน** ได้แก่สิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องของน้ำประปา ไฟฟ้า ตลาดบางหลวงอยู่ในบริเวณที่มีการจัดการสาธารณูปโภคพื้นฐานให้กับประชาชนอย่างเพียงพอ จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการหรืออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

4) **โทรศัพท์สาธารณะ** ในตลาดบางหลวงมีโทรศัพท์สาธารณะหลายจุด แต่ผู้ศึกษาคิดว่ายังไม่เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละปี ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะต้องวางแผนรองรับเกี่ยวกับตู้โทรศัพท์สาธารณะให้มีเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ในปัจจุบันโทรศัพท์เคลื่อนที่ส่วนตัวจะมีบทบาทมากก็ตาม แต่โทรศัพท์สาธารณะก็ยังจำเป็น

5) **ห้องน้ำและห้องสุขาสาธารณะ** ในสังคมปัจจุบันห้องส้วมหรือห้องสุขารวมถึงห้องน้ำที่ไว้คอยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตของประชาชน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมีไว้บริการนักท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงยิ่งจะต้องคำนึงถึงให้มาก ตลาดบางหลวงมีห้องสุขาและห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยว ผู้ศึกษาคิดว่ายังมีไว้ให้บริการพอสมควร แต่คิดว่าน่าจะต้องมีเพิ่มขึ้นอีก จากการสังเกตของผู้ศึกษาในเวลาที่นักท่องเที่ยวมาถึงตลาดบางหลวงในเวลาพร้อม ๆ กันหรือใกล้เคียงกัน นักท่องเที่ยวจะต้องรอกันนานพอสมควร

6) **ทางเดินภายในแหล่งท่องเที่ยว** บริเวณตลาดบางหลวงได้จัดทำทางเดินไว้สำหรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี พื้นที่ขายสินค้าไม่ล้นออกมาจึงดูสวยงามและเป็นระเบียบ นักท่องเที่ยวสะดวกในการเดินชมตลาดหรือเลือกซื้อสินค้าได้อย่างสบายใจ

7) **เครื่องฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติ** ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ไม่นิยมนำเงินสดติดตัวไว้จำนวนมาก ๆ เพราะมีความเสี่ยงหลายประการ เช่น ก้าวเงินสูญหาย หรือก้นการฉกชิงวิ่งราว เป็นต้น ดังนั้น ตู้ถอน-ฝากเงินอัตโนมัติ จึงมีความจำเป็นในพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวก

ความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวในการใช้บริการทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ตลาดบางหลวงมีเครื่องฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติอยู่แล้ว แต่ถ้ามีจำนวนจุดให้บริการมากกว่านี้ก็จะประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนอีกด้วย

8) **สถานที่นั่งพักผ่อน** ในที่นี้หมายถึงสถานที่จุดพักผ่อนี่้อยสำหรับนักท่องเที่ยวเวลาเดินชมหรือเดินช้อปปิ้งสินค้ามาพอสมควรแล้วเกิดอาการเหนื่อยหรืออ่อนล้า เช่น ผู้สูงอายุ หรือบุคคลที่ร่างกายไม่ค่อยแข็งแรงอาจต้องการที่พักชั่วคราว ตลาดบางหลวงมีแพรมน้ำไว้ให้นักท่องเที่ยวไว้พักผ่อนหย่อนใจแล้ว มีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว แต่ถ้าจะจัดบริการเพิ่มเติมในบริเวณตรอกหรือซอยของตลาดก็จะเป็นการดี เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแก่ผู้สูงอายุและเด็ก เป็นต้น

9) **ที่พักนักท่องเที่ยว** ในที่นี้หมายถึงที่พักค้างคืนสำหรับนักท่องเที่ยว จากการศึกษาที่ได้ไปสำรวจพื้นที่ ผู้ศึกษายังไม่พบสถานที่พักแรมค้างคืนไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวในตลาดบางหลวง แต่ตลาดบางหลวงอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก การเปิดให้บริการธุรกิจที่พักหรือห้องพัก อาจไม่คุ้มค่าในการลงทุนเพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางไปกลับภายในวันเดียว อนาคตเมื่อตลาดบางหลวงเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น สถานที่พักอาจจำเป็นสำหรับผู้ที่เดินทางมาจากไกลจากภาคต่าง ๆ ของประเทศหรือนักท่องเที่ยวต่างประเทศ

3. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี

คำว่า วัฒนธรรม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Culture มีรากศัพท์มาจาก Cultura ในภาษาละติน มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง ซึ่งหมายถึง มนุษย์เป็นผู้ปลูกฝังอบรมนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม วัฒนธรรม เป็นคำที่ใช้กันในหลายลักษณะ หลายความหมาย ทั้งในลักษณะความหมายแคบและกว้าง ซึ่งบ่งชี้ถึงสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในทางความคิด ความเชื่อ ศาสนา ความสามารถ ขนบธรรมเนียมประเพณี และรวมไปถึงความเจริญงอกงามทางวัตถุ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นซึ่งเป็นความเจริญในทุก ๆ ด้านทั้งสิ่งที่เป็วัตถุและไม่ใช่วัตถุ

ความหมายของวัฒนธรรมและประเพณี

คำว่า วัฒนธรรม ถ้าพิจารณาความหมายตามรูปศัพท์ เป็นคำมาจากภาษาบาลีและสันสกฤตผสมกัน 2 คำ คือ วัฒน เป็นคำมาจากภาษาบาลีว่า วัฒน แปลว่า ความเจริญงอกงาม ส่วนคำว่า ธรรม เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤตว่า ธรรม แปลได้ในหลายความหมาย เช่น แปลว่า ธรรมชาติ, สภาพที่ทรงไว้, ความดี, ความถูกต้อง เป็นต้น ในประเด็นที่กล่าวถึงนี้น่าจะหมายถึง

สภาพที่ทรงไว้ ดังนั้น เมื่อรวมกันแล้วระหว่างวัฒนธรรมกับธรรม จึงหมายถึง “สภาพที่ทรงไว้ซึ่งความเจริญงอกงาม”

ประเพณีเป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม และลักษณะองค์ประกอบนี้จะปรากฏอยู่ในทุก ๆ ขั้นตอนของการดำเนินชีวิต จนกลายเป็นกระบวนการทางสังคม ประเพณีกับสังคม จึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เมื่อสังคมวัฒนธรรม เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้ความหมายของประเพณีไว้ว่า ประเพณี หมายถึง สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน

พระยาอนูมานราชชน (2514) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประเพณี คือ ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันและสืบต่อกันมานานถ้าใครในหมู่ประพฤติออกนอกแบบก็ผิดประเพณีหรือผิดจารีตประเพณี

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ (2524) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประเพณี คือ ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม สิ่งใดก็ตามเมื่อประพฤติซ้ำ ๆ กันอยู่บ่อย ๆ จนเป็นความเคยชินก็เกิดเป็นนิสัยขึ้น ความประพฤติเหมือน ๆ กันเป็นส่วนใหญ่ในหมู่คณะเรียกว่าประเพณีหรือนิสัยสังคม

ดังนั้น จากความหมายดังกล่าวแล้วข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า ประเพณี คือ แนวทางปฏิบัติของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา จนกลายเป็นแบบอย่างของความคิดและการกระทำของสังคมนั้น

เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดมากยิ่งขึ้นจึงขอนำทัศนะของท่านผู้รู้ นักปราชญ์ นักวิชาการต่างๆ มากล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึงสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะวิถีชีวิตของหมู่คณะ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่คณะผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใจอยู่ในหมู่พวกของตน

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมกลืนก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

เสฐียร โกเศศ นาคะประทีป (อ้างใน ทิพย์สุดา นัยทรัพย์, 2535) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวมที่ถ่ายทอดได้ เรียนกันได้ เอาอย่างกันได้ ซึ่งเป็นผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมา รวมทั้งเป็นความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และแสดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น และวัฒนธรรมยังหมายถึงมรดกแห่งสังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

พระยาอนุমানราชชน (ม.ป.ป.) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้ เอาอย่างกันได้

สุพัตรา สุภาพ (2536) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตมนุษย์ในสังคมใดสังคมหนึ่งโดยที่มนุษย์เป็นผู้สร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ โดยมีองค์ประกอบของวัฒนธรรม 4 ลักษณะ คือ

1. องค์กรวัตถุ (Instrumental and Symbolic objects) คือวัฒนธรรมที่สามารถสัมผัสจับต้องได้และมีรูปร่าง เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ ภาพเขียน เครื่องจักร โบสถ์ วิหาร และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา สัญลักษณ์ในการติดต่อสื่อความหมาย ตัวเลข เป็นต้น

2. องค์กร (Association or Organization) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดระเบียบหรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับและวัตถุประสงค์ไว้อย่างแน่นอน เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่สุดในสังคมที่ซับซ้อน เช่น ครอบครัว วัด สหประชาชาติ

3. องค์กรพิธีการ (Usage) เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พิธีกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องการเกิด แต่งงาน บวชนาค ตาย ซึ่งศาสนาก็เข้ามามีอิทธิพลอยู่บ้างรวมถึงพิธีการแต่งกายและรับประทานอาหาร

4. องค์กรคติ (Concepts) หมายถึง ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น ตลอดจนอุดมการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเชื่อกรรมเป็นเครื่องเจตนา การยอมรับว่าสิ่งใดถูกหรือผิด สมควรหรือไม่

งามพิศ สัตย์สงวน (2543) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมคือ พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ รวมทั้งผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้และนักมานุษยวิทยาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำความเข้าใจ ประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของมนุษย์ ในสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งเข้าใจตัวเองและสังคม

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2541) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่สร้างขึ้นจนกลายเป็นทั้งอารมณ์ ความรู้สึก และแบบแผนพฤติกรรม สามารถถ่ายทอดจากคนอีกรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้อย่างไม่สิ้นสุด

พัทธา สายหู (2514) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมคือแบบอย่างการดำรงชีวิตของกลุ่มซึ่งสมาชิกเรียนและถ่ายทอดกันไปด้วยการสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทิพย์สุดา นัยทรัพย์ (อ้างในเสน่ห์ นครสันติภาพ, 2541) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มีใจเกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน
2. เป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการเรียนรู้และการถ่ายทอดของมนุษย์ โดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนมายังคนรุ่นหลัง ๆ ดำเนินต่อกันมาไม่ขาดสาย ภาษาจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรม
3. วิถีชีวิตมนุษย์ หรือเป็นแบบของการดำรงชีวิต เราสามารถจำแนกวัฒนธรรม จากสังคมหนึ่ง ออกจากอีกสังคมหนึ่งได้ โดยไม่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมของใคร สูงต่ำ ดีหลังหรือป่าเถื่อนกว่าวัฒนธรรมหนึ่ง
4. เป็นสิ่งที่ไม่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมหมายถึง วิถีแห่งการดำรงชีพที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทั้งระบบความรู้ ความคิด หรือความเชื่อ จนมีการยอมรับปฏิบัติกันมาเป็นวิธีการหรือแบบแผน และมีการอบรมและถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของมนุษย์

บุญเทียม ทองประสาน (2531) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นระบบคุณค่าที่รวบรวมมาได้จากประวัติศาสตร์ เป็นคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และแนวคิดที่สัมพันธ์กันเป็นโครงสร้าง มีผลต่อพฤติกรรมของคนในฐานะปัจเจกบุคคล และคนในสังคมในชีวิตจริงทั้งหมด

อมรา พงศาพิชญ์ (2538) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำเนิดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจจะเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมและหรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน โดยได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. วัฒนธรรมในลักษณะขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อถือเป็นสัญลักษณ์ และจับต้องไม่ได้ เป็นต้นว่า ภาษาพูด ระบบความเชื่อ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี

2. วัฒนธรรมในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม เป็นต้นว่า อาคารบ้านเรือน วัด ศิลปกรรม ประติมากรรมต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นประจำทุกวัน

นิยพรรณ วรณศิริ (2540) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรม ในมุมมองของนักสังคมวิทยา ไว้ว่า วัฒนธรรม เป็นกระบวนการอบรม สั่งสอน ปลูกฝัง เพื่อให้เรียนรู้ ให้เกิดการดำรงชีวิตในรูปแบบเดียวกันของคนในสังคม และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลัง ส่วนในมุมมองของนักมานุษยวิทยา กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิดที่จะหาวิธีการมาตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น การกินอาหาร การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การสื่อสารความคิดต่อกัน เป็นการมองถึงพฤติกรรมพื้นฐานที่เน้นความอยู่รอดและความเป็นจริงของชีวิต ก่อนที่จะคำนึงถึงความดี ความงามใด ๆ นอกจากนี้วัฒนธรรมยังมีลักษณะเฉพาะ 4 ประการ คือ

1. วัฒนธรรม เป็นผลผลิต ของระบบความคิดมนุษย์ (Cognitive Systems) เป็นระบบทางชีวภาพ เพราะความคิดเกิดจากระบบสมอง ระบบประสาท และระบบจิตใจของมนุษย์

2. วัฒนธรรม เป็นสิ่งไม่ตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ในเมื่อวัฒนธรรมคือผลผลิตจากระบบความคิดของมนุษย์ และมนุษย์ก็มีความคิดไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ย่อมจะมีผลให้เกิดวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไปด้วย

3. วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บุคคลได้มาด้วยการเรียนรู้ มนุษย์รับถ่ายทอดวัฒนธรรม ต่อ ๆ กันมา โดยการอบรม สั่งสอน บอกกล่าว การสังเกต การลองผิด ลองถูก บุคคลจะมีการเรียนรู้วัฒนธรรมในสังคมของตนตั้งแต่เกิดจนโต

4. วัฒนธรรม เป็นสมบัติส่วนรวม บุคคลจะมีการเรียนรู้ ที่จะดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นในสังคมเดียวกัน เพราะมนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่โดยลำพังได้ วัฒนธรรมที่ถูกนำมาปฏิบัติในสังคม ก็จะกลายเป็นสมบัติส่วนรวมของสังคมและเป็นมรดกของชนรุ่นต่อไปของสังคมนั้น

วินัย วีระวัฒนานนท์ (2535) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้เห็นเด่นชัด ถึงความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์อื่น ๆ เป็นสิ่งแสดงความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะมีการสืบทอดวัฒนธรรมของตนไปสู่ลูกหลาน วัฒนธรรมที่แสดงถึงลักษณะของความ เป็นมนุษย์มี 6 ประการ คือ

1. ลักษณะการกินอาหาร
2. การมีที่อยู่อาศัย
3. การมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
4. ความต้องการทางเพศและเพื่อดำรงเผ่าพันธุ์
5. การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมอย่างเป็นระเบียบ
6. มีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง

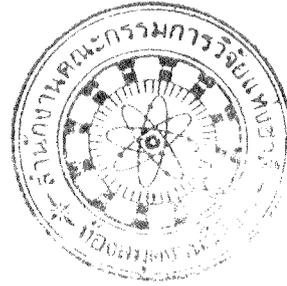
สุภาวศ์ จันทวานิช (2529) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตโดย ส่วนรวมของคนในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งวัฒนธรรมจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เป็นรูปธรรม คือสิ่งที่ปรากฏออกมา เป็นวัตถุ เป็นแบบแผนของพฤติกรรม เป็นเทคนิคที่ใช้กันอยู่ในสังคม
2. ส่วนที่เป็นนามธรรม คือเรื่องของความคิด ค่านิยม และความรู้สึก ซึ่งสามารถที่จะ กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม ก็คือการปรากฏออกมาของส่วนที่เป็นวัฒนธรรมนามธรรม นั้นเอง

ธวัช ปุณโณทก (2525) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือ เกิดขึ้นเอง เพื่อตอบสนองความเป็นอยู่ในสังคมมนุษย์ วัฒนธรรมรวมไปถึงวิถีประชา อันได้แก่ มารยาท คตินิยม ชีวิตครอบครัวและวัตรธรรม ความสัมพันธ์ด้านโครงสร้างของสังคมมนุษย์ มีความหมาย 3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์โดยการศึกษาหรือเลียนแบบ
2. วัฒนธรรมเป็นวิถีประชา เป็นวิถีแห่งชีวิตมนุษย์กลุ่มหนึ่ง ๆ
3. วัฒนธรรมต้องมีการสืบทอดต่อเนื่องกันไปในกลุ่มสังคมเดียวกัน

สมชาย หิรัญกิจ (2524) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม เป็นสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ สร้างสรรค์ขึ้น มีรูปแบบ ความงดงาม และมีแนวทางในการถือปฏิบัติ มีการถ่ายทอดสืบทอดกันมา โดยวิธีการเรียนรู้และเลียนแบบ วัฒนธรรมของมนุษย์แบ่งออกได้เป็น 5 สาขา ได้แก่

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ
2. วัฒนธรรมทางจิตใจ
3. วัฒนธรรมทางภาษา
4. วัฒนธรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณี
5. วัฒนธรรมทางสุนทรียะคือความงาม

ยศ สันตสมบัติ (2540) ได้สรุปลักษณะวัฒนธรรมที่สำคัญไว้ 6 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วมและค่านิยมทางสังคม
2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้เปรียบเสมือนมรดกทางสังคม
3. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ เช่น ภาษา และสัญลักษณ์อื่น ๆ
4. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา
5. วัฒนธรรมคือกระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่าง ๆ

ที่อยู่รอบตัว เช่น อาจจะออกมาในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม เป็นต้น

6. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอยู่ตลอดเวลา

สุพิศวง ธรรมพันทา (2532) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่สมาชิกนับแต่ชั้นบรรพบุรุษเป็นต้นมา ร่วมกันสร้างสมอย่างต่อเนื่อง จนเป็นลักษณะเด่นเฉพาะในสังคมมนุษย์นั้น ๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งอัจฉริยะและคุณค่าของมนุษยชาติ มีความสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมแสดงถึงอัจฉริยะภาพของมนุษย์ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เป็นการปรับใช้สิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่า เพื่อการดำรงชีวิต แล้วถ่ายทอดสู่กันภายในกลุ่มคนนั้น ๆ เป็นความหมายเฉพาะกลุ่มที่ทำให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้

2. วัฒนธรรมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมนุษย์ เช่น การกำหนดบรรทัดฐานทางสังคมต่าง ๆ เช่น วิถีประชา ขนประเพณี กฎหมาย ค่านิยม และความเชื่อ

3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงความเหมือนและความต่างของสังคมมนุษย์ วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนต่างก็มีวิถีชีวิตเฉพาะที่เป็นของตนเอง โดยมาจากการถ่ายทอดและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมาหลายชั่วคน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มนั้น ๆ

สามพร มณีไมตรีจิต (2535) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นแบบอย่าง หรือวิถี การดำเนินชีวิตของชุมชนแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขใน สังคมนั้น ๆ โดยวัฒนธรรม จะเป็นสิ่งที่กำหนดรูปแบบของชีวิต และกำหนดลักษณะบรรทัดฐาน ที่ เหมาะสมในสังคม ซึ่งพิจารณาอย่างกว้าง ๆ ได้ 2 ประเภท ได้แก่

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ คือ สิ่งของ หรือวัตถุ ที่เกิดจากความคิด การประดิษฐ์คิดค้นขึ้น ของมนุษย์

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึง สิ่งที่แสดงออกในด้านความคิด ประเพณี ขนบธรรมเนียม แบบแผนของพฤติกรรมต่างๆที่ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาและเป็นที่ยอมรับใน กลุ่มชนของตนเองว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสม วัฒนธรรมประเภทนี้มีลักษณะเป็นนามธรรม

Mill and Morrison (1992) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมคือ ผลรวมของความเชื่อ ทศนคติ นิสัยและพฤติกรรมส่วนรวมของสังคมและสามารถถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

Collins (1975) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมหมายถึง การเรียนรู้ การถ่ายทอดและ การรวมแนวความคิด กิจกรรม และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมมนุษย์เพื่อให้เกิดการอยู่รอด

Dubbs and Whitney (1980) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมหมายถึง ระบบการเรียนรู้ที่ บ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะทางพฤติกรรม และเป็นแนวทางสำหรับแบ่งส่วนพฤติกรรมของสมาชิกใน สังคม

Haviland (1975) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมคือผลของกฎ หรือมาตรฐานต่าง ๆ ที่ สมาชิกในสังคมตั้งขึ้นมาและเห็นแล้วว่าเหมาะสมและทุกคนยอมรับ

Rosman and Rubel (1981) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมหมายถึงวิถีทางการดำเนิน ชีวิตรวมถึงผลรวมของแบบแผนพฤติกรรม การกระทำ และความคิดของคน

Tylor (1897) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือ ผลรวมของบรรดาสิ่งต่าง ๆ ที่มีความ สลับซับซ้อนที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี อูปนินัย ตลอดจน พฤติกรรมอื่น ๆ ที่มนุษย์แสดงออกในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

Green (1972) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือ กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมให้ บุคคลเกิดความรู้ รู้จักวิถีปฏิบัติ มีความเชื่อ ตลอดจนเข้าใจผลิตผลทางศิลปะทั้งหลาย และดำรง รักษาสิ่งเหล่านั้นไว้ หรือเปลี่ยนแปลงไปในเวลาที่เหมาะสม

Linton (1973) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นผลงานของความรู้ ทักษะคติ แบบแผน พฤติกรรมหรือลักษณะที่สมาชิกใช้ร่วมกัน และถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อมาในสังคมใดสังคมหนึ่ง

Rogers (1976) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมหมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในสังคม รวมทั้งมีการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อ ๆ มา

Coltman (1989) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมได้แก่ ดนตรี นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ ภาษาศาปตยกรรม จิตรกรรม วรรณคดี การศึกษา วิทยาศาสตร์ งานฝีมือ การเกษตร การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ ศาสนา ประเพณี อาหารและเครื่องคิม

Williams R. (อ้างใน Richards, 1995) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. หมายถึงเรื่องราวของกระบวนการทางสติปัญญา จิตวิญญาณ และความงดงาม
2. หมายถึงสิ่งที่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงวิถีของคนในสังคม
3. หมายถึง การงาน การปฏิบัติกรใด ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผล สติปัญญา หรือกิจกรรมด้านศิลปะต่างๆ

Clark Wissler (อ้างใน นิยพรรณ วรรณศิริ, 2540) ได้ทำการศึกษา วัฒนธรรมทั่วโลก และพบว่าทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ มีใช้อยู่ในทุกสังคมทั่วโลก ซึ่งเรียกว่าเป็นระบบวัฒนธรรมสากล อันประกอบด้วย 10 ประการ ได้แก่

1. ภาษา ได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน การสื่อสารทางท่าทาง นิตาน นิยาย และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับภาษาทุกอย่าง
2. รูปธรรม เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับอาหาร ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย ภาชนะสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้ การประกอบอาชีพ เป็นต้น
3. ศิลปะ ได้แก่ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เช่น การแกะสลัก การปั้น การวาดรูป การเล่นดนตรี การขับร้อง เป็นต้น
4. ระบบและรูปแบบของศาสนา ได้แก่ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของความศักดิ์สิทธิ์
5. ระบบครอบครัว ได้แก่ ครอบครัว การแต่งงาน การนับญาติ การสืบตระกูล และการใช้คำศัพท์ในการนับญาติ

6. ระบบเศรษฐกิจ และทรัพย์สิน ได้แก่ทรัพย์สินส่วนรวม และทรัพย์สินส่วนตัว ทั้งสังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ กฎเกณฑ์ กฎหมาย มาตรฐานในการแลกเปลี่ยน และระบบการค้า เงินตรา การผลิต การจำหน่าย การแจกแจง การบริโภค เป็นต้น

7. ระบบการปกครองและรัฐบาล ได้แก่ระบบการเมือง ระบบนิติบัญญัติ ระบบตุลาการ และระบบควบคุมทางสังคมอื่น ๆ

8. การศึกสงคราม หมายถึง สงครามระหว่างคนต่างสังคม คนในสังคมเดียวกัน หรือสงครามระหว่างเครือญาติ

9. การกีฬาและการละเล่น ได้แก่ การออกกำลังกายและนันทนาการที่เกี่ยวข้อง

10. ระบบความรู้ การศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นิทานปรัมปราซึ่งให้ความรู้แก่คนในสังคมทางอ้อม

C. Kluchohn and W.H. Kelly (1948) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อาจเป็นสิ่งที่มิมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของมนุษย์

C.S.Coon (1954) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือ ผลรวมทั้งหมดของวิธีต่าง ๆ ที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ และมีการถ่ายทอดจากชั่วชีวิตหนึ่งไปอีกชั่วชีวิตหนึ่ง โดยการเรียนรู้

M.J. Herskovits (1955) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา

A.L. Kroeber (1953) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมประกอบไปด้วยแบบแผนพฤติกรรมที่ได้มาโดยการเรียนรู้ และถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง โดยใช้ระบบสัญลักษณ์นั้น เป็นผลสำเร็จที่แตกต่างกันไปในกลุ่มชนต่าง ๆ และยักรวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ส่วนประกอบของวัฒนธรรมประกอบด้วย ความคิดตามประเพณี และค่านิยมที่ติดตามมา ระบบวัฒนธรรมนั้น อาจพิจารณาในแง่หนึ่งว่า เป็นผลผลิตของการกระทำ และอีกแง่หนึ่งเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการกระทำต่อ ๆ ไป

David Bidney (1968) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาโดยการเรียนรู้ หรือเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการอบรมสั่งสอน รวมทั้งความคิดของปัจเจกชนต่าง ๆ ภายในสังคมนั้น และความฉลาดเฉลียว ศิลปะ ความคิดทางสังคม และสถาบันที่สมาชิกของสังคมมักยอมรับร่วมกันและที่สมาชิกพยายามปฏิบัติตาม

J.F. Cuber (1968) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมคือแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ และยังรวมผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น ทักษะ ค่านิยม สิ่งของต่าง ๆ ที่คนทำขึ้นและความรู้ที่มีอยู่ร่วมกันในกลุ่มชนหนึ่ง ๆ และมีการถ่ายทอดไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม

แนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรม ที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า วัฒนธรรมนั้นมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์วิธีในการปฏิบัติ รวมทั้งการจัดระเบียบ ระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ และมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยได้วิวัฒนาการสืบต่อกันมาอย่างมีแบบแผน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ด้อย ชุมสาย และฉุบพัน พรหมโยธี (2527) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในสถาบันหรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงหรือในประเทศที่น่าสนใจก็เพื่อศึกษาพิจารณาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มุมมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถาน ที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อชมศิลปะนานาพรรณในหอศิลปะ เพื่อนมัสการศูนย์ศาสนาที่สำคัญ เพื่อร่วมปฏิบัติในงานมหรหรรณ งานฉลอง และเพื่อชมงานแสดงศิลปะครั้งสำคัญ ๆ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจ ความเกี่ยวพันของสรรพสิ่งในโลกที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นในการพัฒนาด้านภูมิปัญญาสร้างสรรค์ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่มีการซื้อขายวัฒนธรรมและชีวิตผู้คน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภาคภูมิใจที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2537) กล่าวว่า เมื่อสังคมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม งานศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างก็ถูกปล่อยปละละเลยให้สูญหาย ด้วยสาเหตุของประโยชน์ใช้สอยน้อย ความไม่จำเป็นหรือไม่สะดวกต่อวิถีชีวิตสมัยใหม่ ตลอดจนอิทธิพลของความเจริญหรือความเป็นเมือง แต่เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาสู่ท้องถิ่นนั้นก็กระตุ้นให้เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมาเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว จึงก่อประโยชน์ขึ้น 2 ทาง คือ การ

อนุรักษ์หรือสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยว

บริษัท มรดกโลก จำกัด (2537) ได้สรุปไว้ในรายงาน โครงการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียด การให้แสงสว่าง โบราณสถานในตัวเมืองเชียงใหม่ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นกลไกที่แยกนักท่องเที่ยวออกจากนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน ตั้งแต่อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ โลภทัศน์ รสนิยม และความสนใจที่ล้นไปทางการศึกษาทำให้อยากรู้ อยากเห็น ความแตกต่าง และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสถานที่ที่ไปพบเห็น เพื่อเปรียบเทียบกับของบ้านเมืองตน สะท้อนถึงความเป็นนักคิด นักจัดการที่แสวงประสบการณ์ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตมากกว่าจะสนุกอย่างเดียวแบบนักท่องเที่ยวทั้งหลายที่เอาความพึงพอใจของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่ออย่างหนึ่งอย่างใดต่อชุมชนหรือประเทศที่ตนเข้าไปเที่ยว

สภาระหว่างชาติว่าด้วยอนุสรณ์สถานและแหล่งท่องเที่ยว หรือที่เรียกว่า ไอคอมอส (ICOMOS) ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชนที่ช่วยยูเนสโกพิจารณาตัดสินแหล่งต่าง ๆ เข้าบัญชี มรดกโลก ได้ให้ข้อสังเกตว่า นักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น จะเป็นผู้พร้อมจ่ายค่าบริการต่าง ๆ มากกว่าและในอัตราที่มากกว่านักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะเดินทางด้านการพักผ่อนซึ่งจะพิถีพิถันกับเรื่องความสะดวกสบายหรือมากกว่าราคา หรือการเดินทางด้วยพาหนะดี ๆ อาหารดี ๆ สินค้าที่ระลึกฝีมือดีที่มีเอกลักษณ์เพื่อเป็นอนุสรณ์ของประสบการณ์ หรือของแจกญาติมิตรที่บ้าน สิ่งสำคัญที่สุดคือนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมักเป็นผู้รู้ มีอายุ และประสบการณ์ชีวิตมากแล้ว จึงให้ความสนใจต่อผลกระทบทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของสถานที่เขาเข้าไปเยี่ยมชม

วินิจ วีรยางกูร (2532) ที่กล่าวว่า สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้สถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยวได้แก่ โรงแรม ที่พักสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จำนวนร้านค้า ระบบไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์

มลฑิกา ศิริพิศ ได้กล่าว ถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยว เป็นศูนย์รวม สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ จึงจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทุกประเภท ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว การเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวและการคมนาคมขนส่ง เป็นการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว และภายในแหล่งท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยวอื่น รวมถึงการจัดบริการรับส่งในบริเวณที่พักนักท่องเที่ยว บริการเก็ทหนุและ โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค

โครงการวิถีทรรศน์ : วิถีไทยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (2540) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ 3 ประการดังต่อไปนี้

1. ต้องเปลี่ยนการท่องเที่ยว เป็นการเดินทาง ให้คนในกลุ่ม สร้างภูมิปัญญาของกลุ่มไปศึกษา ไปดู ตามความสนใจของตนเอง เป็นการเดินทางไปรู้จัก การเดินทางต้องเป็นโลกส่วนตัวไปอย่างเกรงใจ ไปอย่างเคารพต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชุมชน มีความสุขจากการเดินทางเป็นเป้าหมาย ไม่ใช่การไปบุกกรุกพิธีกรรมความเชื่อของชาวบ้าน ไปซื้อทุกอย่างที่ขวางหน้า

2. ต้องให้การศึกษา โดยเฉพาะกับเด็ก ๆ ให้เรียนรู้ และเข้าใจการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม เพราะในโลกปัจจุบันนี้เราไม่มีทางเลือกให้นักท่องเที่ยวได้ เพราะโลกเด็กลงและเปิดกว้างมากขึ้น การเดินทางสะดวกและผู้คนนิยมเดินทางกันมาก โดยเฉพาะในประเทศไทย นักท่องเที่ยวจะเป็นคนในเอเชียด้วยกันมากขึ้น เราจึงควรให้การศึกษาแก่เด็ก ๆ และเยาวชนว่า เขาจะเผชิญกับสถานการณ์เช่นนี้ได้อย่างไร จะได้ประโยชน์และเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนวัฒนธรรมกันได้อย่างไร หลักสูตรการเรียนการสอน วิชาการท่องเที่ยว ควรมีหลักสูตรที่สร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้มีการเสพ การขายที่ไม่เคารพผู้อื่น และต้องเร่งสร้างบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ รู้เรื่องวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ไม่ใช่รู้ภาษาอย่างเดียว มัคคุเทศก์ก็ต้องเป็นผู้มีความรู้ เป็นวิทยากร ไม่ใช่คนรับใช้ของนักท่องเที่ยวที่ต้องบริการทุกอย่าง

3. เราต้องเรียนรู้ ที่จะเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน ของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของเราเองด้วย เราต้องมีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีผู้มาเยือน จะละเมิดมิได้ เพราะหากเราไม่เคารพวัฒนธรรมของเรา นักท่องเที่ยวชาติอื่นก็ไม่เคารพเช่นกัน

McIntoch and Goeldner (1986) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อจะสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นอื่น ๆ หรือประเทศอื่น ๆ เพื่อที่จะเข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้น ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้ และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งปัจจุบันและอนาคต

Phillip Feifan Xie and Geoffrey Wall (2000) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม และนำพาผู้คนจากดินแดนและชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันมาพบปะซึ่งกันและกัน

Reisinger (1994) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความสนใจพิเศษในการสืบค้นและแสวงหาประสบการณ์ การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความงาม สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ

Smith (1989) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทำให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับและมองเห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมในอดีตผ่านสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็น เช่น แบบบ้าน งานหัตถกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน และการแต่งกาย เป็นต้น

Pigram (1993) กล่าวว่า สิ่งจูงใจสำคัญของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องของความแตกต่างในวิถีชีวิต การแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดซึ่งกันและกัน

Greenwood (1982) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวทางมนุษยชาติ ล้วนแล้วแต่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรง โดยมีโอกาสได้สัมผัสวัฒนธรรมที่แท้จริงของชาติต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด

Howell (1993) กล่าวว่า ผู้คนเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ก็เพื่อที่จะเรียนรู้ หาประสบการณ์ และความบันเทิง นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเห็นว่า คนท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมที่แปลกและโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ก็สามารถเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวได้เช่นกัน สิ่งที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้โดดเด่นก็คือ การที่นักท่องเที่ยวสามารถเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้และมุมมองทางด้านวัฒนธรรมที่กว้างไกล

Swarbrooke (2000) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการเดินทางเพื่อศึกษา และเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ทั้งที่มีมานานแล้วและที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะ

Lickorish and Jenkins (1997) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการเข้าไปสัมผัสกับประเพณี ทัศนคติและแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้น ๆ

Coltman (อ้างใน ภูสวัสดิ์ สุขเลี้ยง, 2545) กล่าวว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสรุปได้ 9 ประการ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่น เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว ที่มีต่อเศรษฐกิจในสังคม
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความต้องการของชุมชนว่า จะต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด

3. วิธีการและความถี่ ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่น เพราะจะเป็นเครื่องวัดความต้องการประเภท และจำนวนนักท่องเที่ยวของท้องถิ่นนั้น ๆ

4. ควรมีความร่วมมือกันระหว่าง ภาครัฐและเอกชน ในการพยายามที่จะทำให้ท้องถิ่นเป็นสถานที่พักผ่อนที่มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ

5. ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ควรให้มีผลกระทบต่อประชาชน ในท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนจึงต้องมีความระมัดระวัง และต้องวางแผนรองรับในเรื่องนี้เพื่อที่จะรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมของท้องถิ่นให้คงอยู่

6. เงินทุน และแรงงาน รวมทั้งนักบริหารทางการท่องเที่ยว ควรมาจากชุมชน ของท้องถิ่น เพื่อที่ท้องถิ่นจะสามารถควบคุมการพัฒนาทางการท่องเที่ยว ให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้

7. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม และงานเทศกาลที่จัดขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยว

8. เรื่องราว และงานเทศกาลที่จัดขึ้น ในแหล่งท่องเที่ยว จะต้องสะท้อน ให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น

9. ก่อนที่จะลงมือพัฒนา การท่องเที่ยว ควรพยายาม ขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้เรียบร้อย

Inskcep (1991) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีหลายประเภท ได้แก่ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต การแต่งกาย ศิลปหัตถกรรม กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ เช่น การปลูกชาหรือยางพารา ความแตกต่างระหว่างในเมืองกับชนบท พิพิธภัณฑ์ เทศกาลต่าง ๆ รวมถึงบันเทิง และกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจด้วย

World Tourism Organization (อ้างใน Richards, 1995) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นทางวัฒนธรรม เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การชื่นชมกับงานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล การเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน ศึกษาธรรมชาติ หรือศึกษาขนบธรรมเนียม ความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่

อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ประกอบการเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนกลุ่มอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นในด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจที่สำคัญ กระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยพร ทาวีกุล (2544) ได้ศึกษาในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะกา จังหวัดลำปาง พบว่า ความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความถนัดของชาวบ้านและขนาดของงานว่าทางวัดต้องการให้ชาวบ้านไปช่วยเหลือมากน้อยเพียงใด ในด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้น ได้มุ่งประเด็นในการศึกษาคงนี้

1. การพัฒนาเส้นทาง ควรจะมีการขยายถนนและทำป้ายบอกทางเป็นระยะ
2. ร้านค้าและของที่ระลึก ควรมีการจัดในรูปแบบของสหกรณ์ ร้านค้าควรจะต้องอยู่นอกวัด เพื่อไม่ให้เป็นการสร้างปัญหาให้กับวัด
3. การประชาสัมพันธ์ ควรเกิดจากความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน
4. ความปลอดภัย ควรจะขอความร่วมมือให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจเข้ามาดูแลให้ความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

5. การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ควรมีการให้ความรู้แก่คนในชุมชน

จิราวรรณ กาวิละ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา หมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าหมู่บ้านวัวลายมีปัญหาในด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว คือ

1. ปัญหาในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากสภาพถนนที่คับแคบ และมีสิ่งกีดขวาง ไม่สะดวกในการสัญจร การทิ้งขยะในที่รกร้างขาดคนดูแล
2. ปัญหาด้านสิ่งดึงดูดใจ เนื่องจากไม่มีแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง
3. ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ไม่มีที่จอดรถขาดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ขัดจำกัดด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้เสนอรูปแบบการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนเจ้าของพื้นที่ ความยั่งยืนของสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยได้เสนอกิจกรรมดังนี้ คือการจัดตั้งศูนย์ศิลปหัตถกรรมบ้านวัวลาย การจัดเทศกาลเครื่องเงินบ้านวัวลาย การจัดการท่องเที่ยวแบบปั่นจักรยาน ท่องวัฒนธรรมบ้านวัวลาย และการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านวัวลาย

เนตรชนก นันท์ (2544) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกรณีศึกษา ชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน พบว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ปรากฏว่ามีครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก แต่มีจุดอ่อน 2 จุด คือ ด้านของสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านของการบริการอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่หลากหลาย และขาดการให้บริการข้อมูล ในส่วนของแนวทางการจัดการที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้มีการวางแผนทางไว้ 4 ด้านคือ การจัดการด้านการจัดโครงสร้างองค์การการท่องเที่ยว การจัดการด้านบุคลากร การจัดระบบการดำเนินงาน และการจัดรายการนำเที่ยว แต่มีข้อจำกัดคือ ยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนนี้ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ยังไม่เพียงพอ

โศรยา หอมชื่น (2539) ได้สรุปเรื่องศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทยของตัวแทน Tour Operator ในอเมริกา มีความเห็นสรุปได้ คือ

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรจะให้ความรู้ แก่คนทั้งในประเทศ และต่างประเทศเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในเมืองไทย และสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรมีที่พักสะดวกแต่ไม่ต้องหรูหรา มัคคุเทศก์ควรผ่านการอบรมทั้งในเรื่องการนำทัวร์ และมาตรการความปลอดภัย

2. Ecotourism ไม่ได้นำนักท่องเที่ยวจำนวนมาก มาสู่เมืองไทย เพราะไม่ได้เป็น Mass Market แต่นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มที่มีคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ขาดได้ในตลาดอเมริกาจะเป็นป่าฝน ที่พักนักท่องเที่ยวจะต้องดี ปลอดภัย สะอาด เรียบง่าย มีอาหารที่ดีและสะอาด และจะต้องมีน้ำอุ่น เชื่อว่าการล่องเรือ Canoe จะสามารถขายได้ในตลาดอเมริกา ทั้งนี้ Tour Operator ของไทยควรเน้นความปลอดภัยมากกว่านี้

3. กิจกรรม ที่นักท่องเที่ยวอเมริกาสนใจ จะเป็นการผจญภัยเล็กๆ น้อยๆ ระหว่างทัวร์ เช่น การเดินป่า การขี่ช้าง และการเดินทางน้ำ

4. การบินไทย และตัวแทน Tour Operator ของอเมริกา ควรร่วมกัน ส่งเสริม วัฒนธรรมเกี่ยวกับการทำอาหารไทยการแกะสลักผลไม้ต่างๆนำมารวมอยู่ใน Ecotourism Programs

รัฐทิตยา หิรัณยหาค (2544) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา เพื่อเพิ่ม ศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัด กาญจนบุรี พบว่า บ้านหนองขาว มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในด้านมี คุณค่าทางการศึกษา ความปลอดภัย สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และการประชาสัมพันธ์ในการเป็น แหล่งท่องเที่ยว แต่ขาดศักยภาพด้านความพร้อมของบุคลากรและสาธารณูปโภคขั้นสูง โดยมีแนว ทางการเพิ่มศักยภาพของหมู่บ้านคือ ได้เลือกการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยให้ชุมชนบริหารจัดการ เองและมีองค์กรภายนอกสนับสนุนและมีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โดยเฉพาะ มจรุส ปราบไพรี (2543) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการ ท่องเที่ยว กรณีชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ศักยภาพของชุมชนชาวไทยทรงดำ ในการจัดการท่องเที่ยวคือ การรวมกลุ่มทำงานของสมาชิก โครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยมีผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีศักยภาพ ความ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนเดียวกัน ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมชุมชน ที่ สามารถเกิดการสืบทอดและถ่ายทอดโดยเฉพาะระบบอุดมการณ์ของชุมชน การดำเนินรูปแบบทาง เศรษฐกิจแบบวิถีชุมชนและการเปิดโอกาสให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมเพื่อตัดสินใจร่วมกันอย่าง สมัยครใจและยุติธรรม รวมทั้งศักยภาพในด้านภูมิประเทศ การคมนาคม วัฒนธรรม สิ่งปลูกสร้าง และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่สามารถพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้ ซึ่งเป็น ปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพอยู่ 3 ปัจจัย คือ

1. วัฒนธรรมชุมชนมีความเข้มแข็ง
2. การพึ่งตนเองของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

สาคร ถาวงษ์กลาง (2543) ได้ทำการศึกษาเพื่อวางแผนจัดการพื้นที่ในความรับผิดชอบ ของหน่วยต้นน้ำแม่แสะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนยังมีจิตสำนึกและศักยภาพ เพียงพอ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการบำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ อาศัยระบบความเชื่อ จารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่ บรรพบุรุษ โดยการใช้กระบวนการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ร่วมมือกันในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทุกฝ่าย และเกิดการอยู่ร่วมกันของคนกับป่าอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ เปเรร่า (3543) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวสหราชอาณาจักรต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เพื่อนหรือผู้ร่วมงาน เป็นผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นวิถีชีวิตทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ตลอดจนให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537) ได้จัดทำแผนแม่บทปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย พ.ศ. 2537 มีองค์ประกอบคือ แผนหลักที่ช่วยส่งเสริมการรณรงค์ปีวัฒนธรรมไทย และแผนย่อย ๆ อีกร้อยหลายงาน โดยที่แต่ละงานจะบรรยายขอบข่ายและลักษณะงาน โดยรวม มีแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งขอบเขตของแผนครอบคลุมถึงการท่องเที่ยว โดยถูกบรรจุไว้ในแผนงานส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมไทย ในด้านงานวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว มีขอบข่ายและลักษณะงานที่ส่งเสริม สนับสนุน โดยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้เข้าใจคุณค่า และสาระสำคัญของวัฒนธรรมไทย ร่วมมือกันปฏิบัติหรือจัดกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมที่ดั่งงามของไทย เพื่อสร้างภาพลักษณ์และความประทับใจในคุณค่าของวัฒนธรรมไทยให้ปรากฏแก่นักท่องเที่ยว โดยลักษณะการดำเนินงานต้องคำนึงถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทยเป็นหลัก ควบคู่กับผลประโยชน์ทางธุรกิจ มีความระมัดระวังและความรับผิดชอบต่อผลกระทบจากธุรกิจท่องเที่ยวที่จะสร้างความเสื่อมเสียแก่ชีวิตและแบบแผนอันดีงามของสังคมไทย

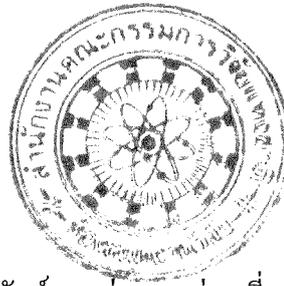
ยศ สันตสมบัติและคณะ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร ในพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ข้อสรุปคือ ภาครัฐได้ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้จุดขายในเรื่องของความงามตามธรรมชาติและ ความหลากหลายด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชนบนพื้นที่สูงเป็นหลัก แต่ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนว่า กลุ่มชนที่เป็นจุดขายนั้น ควรจะได้รับการพัฒนา หรือได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไร ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของบริษัทเอกชนซึ่งให้ความสนใจกับการคัดตวงผลกำไรอย่างมีมั่งงาย โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม คนส่วนใหญ่จะมองการท่องเที่ยวเฉพาะในประเด็นของเม็ดเงิน การสร้างรายได้ และความเจริญทันสมัย แต่ประเด็นที่มองข้ามไปโดยจงใจก็คือ การท่องเที่ยวมีผลกระทบอย่างไรต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ศักดิ์ศรีและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชนที่ถูกเที่ยว

Michel Picard (1996) ได้ศึกษาเรื่องของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบาหลี ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ความสำเร็จของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบาหลี เป็นเพราะความเข้มแข็งของ

ชุมชน ซึ่งมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในศาสนาอย่างแรงกล้า มีวิถีชีวิตที่ผูกพันเกี่ยวโยงกับศาสนา เกือบทุกเรื่อง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจะเป็นลักษณะของความสัมพันธ์แนวราบ มีวัดและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นศูนย์กลาง เป็นสังคมที่มีรากฐานในการเคารพนับถือบรรพบุรุษและผู้อาวุโส ชาวบาหลีต่างตระหนักดีว่า นอกจากความเป็นเอกลักษณ์ทางลักษณะทางภูมิศาสตร์แล้ว ความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมคือจุดขายที่สำคัญที่สุดที่ชาวบาหลีมีอยู่ และสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เสริมให้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของบาหลีได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวน้อย ก็คือ นโยบายด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐ ที่ให้ความสำคัญมากต่อการดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์และความสำคัญของประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชาวบาหลี เห็นได้ชัดจากการที่ภาครัฐได้ออกกฎข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ

1. ไม่อนุญาตให้นำเอกรการเดินรำ ประเภทที่มีไว้ใช้ในพิธีกรรมอันเกี่ยวข้องกับทางศาสนา ออกมาแสดงภายนอกสถานที่ที่ได้กำหนดเอาไว้ แต่จะอนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชมในสถานที่นั้นได้กรณีที่มีการจัดทำพิธีกรรม
2. การออกกฎควบคุมกิจกรรม ด้านการท่องเที่ยวของมณฑลเทศก์ มณฑลเทศก์ จะต้องได้รับใบอนุญาตการประกอบอาชีพจากสำนักงานการท่องเที่ยวบาหลี จะต้องแต่งกายในแบบของบาหลีในขณะปฏิบัติงาน และมณฑลเทศก์จะต้องเป็นสมาชิกของสมาคมวิชาชีพ ซึ่งควบคุมดูแลโดยภาครัฐ
3. ห้ามมิให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในวัด หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาฮินดู ในขณะที่กำลังมีการดำเนินพิธีกรรมทางศาสนา แต่จะอนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชมสถานที่ได้กรณีที่มิได้ทำพิธีกรรม
4. เพื่อมิให้มีการเข้าชมวัด หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นไปในเชิงการค้า จึงไม่ให้มีการเก็บค่าเข้าชมสถานที่ แต่จะใช้วิธีการบริจาคเงินบำรุงตามความสมัครใจของนักท่องเที่ยวแทน

Bali Experience on Tourism (อ้างใน สามพร มณี ไผ่ตรีจิต 2533) กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวในบาหลี ซึ่งยึดเอาแนวความคิดด้านวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเป็นหลักสำคัญ โดยถือว่าวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพมากที่สุด ในสังคมชีวิตชาวบาหลี วัฒนธรรมที่แข็งแกร่งเพียงพอจะเป็นพลังอำนาจสำคัญ ในการดึงดูดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขณะเดียวกันสังคมบาหลีมีการเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่นที่เหมาะสม มีการปรับตัวอยู่เสมอ ผลกระทบจากการท่องเที่ยว จึงไม่ร้ายแรงพอที่จะทำให้ลายโครงสร้างทางวัฒนธรรม ภายในของบาหลีได้ หลักการสำคัญที่บาหลียึดมั่นในการท่องเที่ยวก็คือ การท่องเที่ยวต้องขึ้นอยู่กับบาหลี ไม่ใช่บาหลี

ต้องพึ่งพาการท่องเที่ยว ซึ่งหลักการนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของบาทลีมีการผูกพันที่แน่นแฟ้น จากการวิจัยสำรวจความสนใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในบาทลี พบว่าร้อยละ 61.78 เข้าไปเที่ยวเพราะสนใจในเรื่องวัฒนธรรม ร้อยละ 32.85 ให้ความสนใจในเรื่องสภาพทิวทัศน์ธรรมชาติ นิเวศวิทยา พืชและสัตว์ ส่วนอีก จำนวนร้อยละ 5.37 สนใจเรื่องอื่น ๆ

Phillip Feifan Xie and Geoffrey Wall (2000) ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเกาะไหหนาน ประเทศจีน สรุปได้ว่า แม้การท่องเที่ยวจะสร้างโอกาสในการพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งข้อขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ ตามมา โดยเฉพาะเรื่องของ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมของชนพื้นเมือง ซึ่งสาเหตุเกิดจากการโยกย้ายถิ่นฐานของชุมชนพื้นเมือง แหล่งท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีการแสดงออกทางวัฒนธรรม ที่ผิดเพี้ยนไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิม คนพื้นเมืองรุ่นหนุ่มสาวย้ายออกจากชุมชนเพื่อไปทำงานยังแหล่งอื่น ๆ

Jeff Petry (1998) ได้ทำการศึกษาภาพรวมของชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยที่หลากหลายของประเทศไทย จากมุมมองของนักมานุษยวิทยา และนักประวัติศาสตร์ โดยมุ่งเน้นพิจารณาความสัมพันธ์ของชาวเขาในภาคเหนือของไทย กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นสำคัญ สรุปผลการศึกษาในด้านวัฒนธรรม คือ ต้องมีการพิจารณาถึงผลกระทบทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในพื้นที่ซึ่งมีแรงกระทบสูงจากการพัฒนาความเจริญภายนอก และจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากมาย จะต้องเลิกความคิดที่ว่า วัฒนธรรมหยุดนิ่งอยู่กับการเวลา อย่างมีสีสันและคงความดั้งเดิมเสมอไป เพราะประการแรกมันไม่ใช่เรื่องจริง ทั้งความคิดที่ว่า วัฒนธรรมจะเป็นสิ่งคงที่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่มีพลวัตใด ๆ และก็ไม่ใช่เรื่องจริงเช่นกันกับสิ่งที่มักจะถูกเรียกว่า ความดั้งเดิม หรือความแปลกจากต่างถิ่น และประการที่สอง คือ นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจ มีสามัญสำนึกที่จะไม่ถูกหลอกลวงได้ง่าย จากความพิวเฟินที่ไม่ใช่แก่นแท้ ปลอ่ยให้ของแท้เป็นอย่างไรที่มันเป็นอยู่ และไม่ควรถูกเราเข้าไปรบกวนอีกต่อไป ถ้าวัฒนธรรม ที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม ยังเป็นที่ต้องการ วัฒนธรรมนั้นควรจะได้รับการนำเสนอในรูปแบบของการแสดงหรือการปฏิบัติด้วยความเลื่อมใสศรัทธาบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่กล่าวถึงความสำคัญของความต้องการและความพร้อมของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายสัมพันธ์กับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ประกอบไปด้วยสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยที่องค์ประกอบเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งผู้ศึกษาถือว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและความ

พร้อมย่อมเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าในตัวเอง ไม่ว่าจะการท่องเที่ยวนั้นจะเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใดก็ตาม รวมถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก็เช่นกัน

6. กรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ เริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าวัฒนธรรมนั้น มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง วิธีในการปฏิบัติ รวมทั้งการจัดระเบียบ ระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ และมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยได้วิวัฒนาการสืบทอดกันมา อย่างมีแบบแผน ส่วนทฤษฎีการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนไปยังท้องถิ่นอื่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว แสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ การเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ความแตกต่างทางวัฒนธรรม สำหรับงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ที่ประกอบไปด้วย สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่ว่าจะการท่องเที่ยวนั้น จะเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใดก็ตาม รวมถึงการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมก็เช่นกัน ต่อจากนั้นก็สรุปวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญคือ สิ่งดึงดูดใจภายในพื้นที่ 8 ด้าน ได้แก่ รูปแบบของสถาปัตยกรรม ศาสนสถาน อาหาร วิถีชีวิตชุมชน ประเพณีแห่งฉลองตรุษจีน ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีลอยกระทง ขณะเดียวกันก็ศึกษา ลักษณะของพื้นที่ไปพร้อมกันด้วย ได้แก่ บริบททั่วไปของชุมชน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน ต่อจากนั้น ศึกษาถึงความคิดเห็น ของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อสิ่งดึงดูดใจภายในพื้นที่ทั้ง 8 ด้าน ที่กล่าวข้างต้นว่ามีความคิดเห็นอย่างไร รวมทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ภายในพื้นที่ด้วย เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษา ได้ทำการสรุปวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด แล้วนำผลสรุป ไปจัดทำคู่มือท่องเที่ยวตลาดบางหลวง ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 ขึ้นตอนสุดท้าย นำคู่มือท่องเที่ยวตลาดบางหลวง ที่จัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปสอบถามประชาชนตลาดบางหลวง จำนวน 40 คน ว่า มีความคิดเห็นอย่างไร กับคู่มือที่ผู้ศึกษาจัดทำขึ้น แล้วสรุป การตอบแบบสอบถามอีกครั้งทั้งหมดนี้ คือขั้นตอนการศึกษาตามกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

